№ 3 ԿԻՐԱԿԻ 5 ՅՈՒՆՎԱՐԻ

1914
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ԿԻՐԱԿԻ 5 ՅՈՒՆՎԱՐԻ № 3

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“

Խմբագրատան տելեֆոն № 2—58.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.

Տպարանի տելեֆոն № 67.

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ՆԵՐԿԱՅ 1914 Թ. ՀԱՄԱՐ

43-ՐԴ ՏԱՐԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է

12 և 11 ամիսը	10 ամիսը	9 ամիսը	8 ամիսը	7 և 6 ամիսը	5 ամիսը	4 ամիսը	3 ամիսը	2 ամիսը
10 ռուբ.	9 ռուբ.	8 ռուբ.	7 ռուբ.	6 ռուբ.	5 ռուբ.	4 ռուբ.	3 ռուբ.	2 ռուբ.

Յունվարի 1-ից մինչև փետրվարի 1-ը 85 կոպ.

Ամերիկայի բաժանորդները պէտք վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 32 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ:

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով: Յայտարարութիւնների համար պէտք վճարել՝ առաջին երեսի վրա տողատեղին (պետիտ) 20 կ., վերջին երեսի վրա 10 կ.:

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ:

Հին բաժանորդներից խնդրվում է կպցնել փոխադրական բլանկի վրա նախկին տպագրված հասցէն իր վրա ունեցած համարով:

ՊՐԷՄԻԱՆԵՐ

«Մշակի» ՏԱՐԵԿԱՆ այն բաժանորդները, որոնք 1914 թ. համար (սկսած յունվարի 1-ից 1914 թ.) ՄԻԱՆՈՒԱԳ կամ ՄԱՍ-ՄԱՍ վճարած կլինեն 10 ռուբլի բաժանորդավճարը, կը ստանան ՁՐԻԱԲԱՐ հետևեալ գրքերից ՄԷԿՆ ՈՒ ՄԷԿԸ.

1) Գր. Արծրունու աշխատութիւնները 1865—1871 թ.

Այդ գրքի մէջ զետեղված են Գր. Արծրունու այն խոշոր ու մանր յօդուածները, որոնք լոյս են տեսել մինչև «Մշակ» լրագրի հրատարակութիւնը: Գիրքը բաղկացած է 408 էջից:

2) Վրթանէս (Ա.Փափազեան) Մանրանկարները, I և II հատոր:

«Մանրանկարները» ամփոփում են իրանց մէջ հայկական հասարակական կեանքի և նրա առանձնայատկութիւնների նկարագրութիւններ: Գիրքը բաղկացած է 520+472 էջից:

Մինչև ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 25-ը բաժանորդագրվածները կը ստանան ԵՐԿՐՈՐԴ գիրքը, իսկ նրանից յետոյ բաժանորդագրվողները—ԱՌԱՋԻՆ գիրքը:

Արտասահմանեան բաժանորդները պէտք է ուղարկեն գրքերի ճանապարհածախսը, որի քանակը կը յայտարարվի իր ժամանակին:

Մեր հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“. Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal „MSCHAK“.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ սրանով յայտարարում է, որ յունվարի 7-ին, երեքշաբթի օրը ցերեկվայ ժամը 12-ին, Վերայի գերեզմանատանը կատարվելու է գլխոցի բարերարուհի հանգուցեալ

ՆՈՒՆԷ ԵՒԱՆԳՈՒԼԵԱՆԻ

հոգեհանգստեան կարգը: 9. 1—1

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

հ ի ն գ շ ա բ թ ի, յ ո ւ ն վ ա ր ի 9-ի ն
ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ
կը ներկայացնէ առաջին անգամ հայ բեմի վրա ԺՈՒԼԱՎՍԿԻԻ

ԷՐՈՍ ԵՒ ՊՍԻԽԷ

Պիէս 5 գործողութեամբ, Թարգմ. Սօֆիա Եղոյեանի

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒՄ ԵՆ.—տ. տ. Ադամեան, Աշխէն, Արուսեակ, Գուլազեան, Մանուչարեան, Սևումեան, Յասմիկ, պ. պ. Ալլահվերդեան, Աղայեան, Բերոյեան, Զարիֆեան, Թաշճեան, Մամիկոնեան, Մանուէլեան, Մուրադեան, Յարութիւնեան, Սևումեան, Տէր-Առաքելեան, Փափազեան Վահրամ, Օվի-Ահարոնեան և ուրիշները:

Սկիզբը երեկոյեան ճիշդ ժամը 8-ին:

Ռեժիսսոր՝ ՍԵՒՈՒՄԵԱՆ
11. 2—1

Կովկասի Հայոց Բարեգ. Ընկերութեան Խորհուրդը

յայտնելով որ Նոր-Տարվայ և Ծննդեան տօների առիթով շնորհակալութեամբ ընդունում է աղքատների համար նուէրներ դրամով, մթերքներով և շորով, ամենայն օր ժամը 9-ից մինչև 2-ը, երեկ. ժամը 5-ից մինչև 7-ը Ընկերութեան գրասենեակում (Абасъ-Абадская площадь № 7), խոնարհաբար խնդրում է բարեսիրտ անձնաւորութիւններին օգնութեան հասնել այդ թշուառներին:

(առ.) 1235. 2—2

ՊՐՈԳԻՄՆԱԶԻՈՆ Կ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ

Պետական պրոգիմնազիոնների ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՎ:

Միասեռ ուսուցում տղաների և աղջիկների: Յունվարին այբուբեն., սատրին և բարձր պատրաստականներն և I և II դասարանները (III դասարան. ընդունելութիւն չը կայ) մտնելու համար խնդրագիրները ընդունվում են ամեն օր, քննութիւնները յունվարի 8-ից 20-ը: Թեկնածուները պէտք է գիտենան նաև առաջին կիսամեակի դասընթացը: Սերգէեվսկայա փ. 20.

(5,11) առ. 1234. 3—2

Ծնրինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

Վերադառնալով արտասահմանից վերանորոգեց ներքին հիւանդութիւնների ընդունելութիւնը. առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ԹՈՔԱՏՏԻ և սրտի. բժշկութիւն նաև խառն ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, արհեստական ՊՆԵՎՄՈՏՕՐԱԿՍՈՎ: Թոքերի և սրտի քննութիւնը լուսավորված ՌԵՆՏԳԵՆԵԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՎ: Ամեն օր՝ 9—1 ժամ ցեր. և 5—7 ժ. երեկոյեան. ՉՔԱՒՈՐՆԵՐԻՆ ԱՌ. Ժ. 9—10 ՁՐԻ: Бебутовская 23, тел. 7—92.

(ա.օ.) առ. 977 100—52

Բ Ժ Ի Շ Կ
Մ. Կ. ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ
Սիֆիլիս, վեներական եւ կաշուի
հ ի ւ ա ն դ ո ւ թ ի ւ ն ն ե ր ի
Սրսկումն «606»-ի և «914»-ի:
Ընդունելութիւն (առ. ժ. 1—2 / եր. ժ. 5—8)
Լերմոնտովսկայա փ. № 39. տ. Զաղէթեանի:
(չու.կ.) առ. 901. 100—27

ՄՈՒԼԷՆ-ԷԼԷՔՏՐԻԿ

ՆԱՊԻՐԿՕՎ ՍԿԱՅԱ. Այդ պատկերը չքեղութեամբ և թէ խաղով գերազանցում է մինչև օրս եղածներից: Մասնակցում է Պարիզի օպէրայի բալէտային ամբողջ խումբը:

ՊԱՏԷ-ԺՈՒՐՆԱԼ № 25.

ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 6-Ի ԵՒ 7-Ի ՀԱՄԱՐ

«ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԻ ՍԷՐԸ» պատկերներ դիցաբանական կեանքից (3 գործ.), գոյներով: Գլխաւոր դերը կատարում է Գաբրիէլ Մեչ-Օպէրայի յայտնի բալերինան:

«ԿԱՐԱԳՈՒՋԻ» ՄՕՏ ՀԻՒՐ—խիստ ծիծաղաշարժ պատկեր.

10. 1—1

Կ. Հ. ԲԱՐԵԳ. ԸՆԿ. ԴԱՀԼԻՃ
(Աբաս - Աբադեան հրապարակ)
Երեքշաբթի, յունվարի 7-ին
Ա. ՎՐՈՅՐԸ

Մասնակցութեամբ դերասանների և թատերասէրների կը ներկայացնէ

ԴՕՆ ԳՐԻԳՕՐԻՕ

Կոմեդիա 3 գործողութ. ԿՕԼԴՕՆԻԻ, Թարգմ. ԹՈՒՐԵԱՆԻ

«ԽԱՉԱԳՈՂՆԵՐ»

Րաֆֆիի «Խաչագողի Յիշատակարանից» փոխադրութիւն Փաշունու. երրորդ պատկերը: (Քաւոր Պետրոս և Մուրադ հոգևորականի կերպարանքով այցելում են ռուս կալուածատիրոջ ու Երուսաղէմի վանքի անունով փող պոկում):

ՔԱՒՈՐ ՊԵՏՐՈՍԻ դերը կը կատարէ Ա. ՎՐՈՅՐ

Տեղերի գինը 25 կ.-ից մինչև 2 ր. 10 կ.: Տոմսակները ծախվում են Ընկ. շինութեան մէջ:

Սկիզբը երեկոյեան ճիշդ ժամը 8-ին:

ԿՆՍԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Ռտիշչևվսկայա 13, տելեֆոն 4—21.

Ընդունելութիւն թէ կանանց և թէ ծնրին, նոյնպէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող մնայուն (стаціонаръ) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից) վաղորօք գրվելու պայմանով:

Ընդունելութիւն՝ կանանց հիւանդ. ամեն օր՝ ժ. 11—12 առ., մանկական հիւանդութիւն ունեցողներին երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը՝ ցեր. ժամը 3—4-ը:

Հիւանդանոցի բժիշկները

Ա. Ա. Յարութինեան
Ն. Ն. Վեսելովզորով
Վ. Ա. Զակրժևսկի
Ի. Գ. Կալամկարեան
Ա. Ա. Նովիցկիյ
Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան
Ն. Զ. Ումիկեան
Ա. Ր. Փիշէր
Ս. Պ. Շահպարոնեանց
(հ.կ.) առ. 868. 100—17

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. ԿԵՕՆՃԵԱՆ

Ընդունում է ատամի և բերանի հիւանդութիւն ունեցողներին. պլոմբ, արհեստական ատամներ, ատամի հեռացում, (առանց ցաւի):

Ը ն դ ո ւ ն ե լ ո ւ թ ի ւ ն՝
Ամեն օր (Առաւօտեան ժ. 9—2-ը / Երեկոյեան ժ. 4—7-ը)
Անկիւն Արաս-Արազսկայա հրապարակի և Լերմոնտովսկայա փողոցի, № 1.
(հ.հ.կ.) առ. 679. 74—47

Բ Ժ Ի Շ Կ
Ե. ՔԵՐԵՍՏԷՃԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ և ՋՂԱՅԻՆ հիւանդութիւններ: (Առանձն. կրծքի, թոքախտի և արեան պակասութեան)
Ը Ն Դ Ո Ւ Ն Ե Լ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր Ը
Ամեն օր (Առաւօտեան ժ. 12—2-ը / Երեկոյեան ժ. 5—7-ը)
Իրաֆսկայա, 3 (Լօրիս-Մելիքօվսկայա փողոցի կողմից)
(հ.հ.կ.) առ. 774. 50—48

„ՄՇԱԿԻ“ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

L. SOLUSOՅԻ հետևեալ երկերը.

1) ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, Թարգմ. Սուքիասեանի . . . . . . 30 կ.
2) ԿՈՆՑՈՒՑԻՈՍ (Չինական իմաստունը), խմբագրութեամբ Լ. Ն. Տոլստոյի, կազմեց Ա. Բուլանժէ, Թարգմ. Սուքիասեանի . . . . 7 կ.
3) ԱՍԱՑՈՒԱԾՆԵՐ ՄԱՀՕՄԵԴԻ, ընտրված Լ. Տոլստոյից, Թարգ. Լ. Դանիէլեանի . . . . . 5 կ.
4) ՔՈՅՐԵՐԸ, Թարգ. Դանիէլեանի . 5 կ.
5) ԻՆՉՈՎ ԵՆ ԿԵՆԴԱՆԻ ՄԱՐԴԻԿ, Թարգմ. Լ. Դանիէլեանի . . . 10 կ.

Նրանք, որոնք այս գրքերից մի-մի օրինակը պահանջեն մեզանից փոքր կանխիկ ուղարկելով, կը ստանան 10 % զեղչ և ճանապարհածախսը մեզ վրա: Վերադիր վճարով պահանջողներին զեղչ չի լինի:

Հասցէն՝ Ред. газ. «Мшакъ», Тифлисъ.
(3) 10—5

ՄՍՈՒՐԻ ՄԷՋ

Հազար ինն հարիւր տասն և չորս տարի մեզանից առաջ, մի շատ աննշան քաղաքում, չքաւորների և թշնամների քաղաքում, մի հասարակ քարվանսարայի մէջ ծնվեց մի Մանուկ, որին Մայրը դրեց մսուրի մէջ, փաթաթելով ցնցոտիների մէջ:

Բայց այդ աղքատ Մանուկը, չքաւորութեան մէջ ծնված և մսուրի մէջ դրված, համայն մարդկութիւնը փրկելու էր եկել:

Եւ նա արդարև դարձաւ համայն մարդկութեան Փրկիչը:

Նա դարձաւ իմացական մարդութեան Աստուածը:

Նա դարձաւ Բան-Աստուածը:

Նա եղաւ մարմնացումն Գաղափարի: Աստուածային, հրաշալի Գաղափարի:

Այդ աստուածային Գաղափարն էր—բոլոր մարդիկ հաւասար են և եղբայր, չը կայ խտիր ոչ հրէի, ոչ հեթանոսի. չը կայ ազնուական և ռամիկ, չը կայ իշխան և սպասաւոր, չը կայ տէր և ստրուկ, չը կայ ազատ և անազատ, ամենքը մի են ի Քրիստոս, ամենքը պէտք է մկրտվեն մի միակ աւազանում՝ ճշմարտութեան, սիրոյ և հաւասարութեան աւազանում:

Եւ այդ Գաղափարը ցնցեց համայն աշխարհը, ցնցեց հիմունքից հռոմէական պետութիւնը և հեթանոսական աշխարհը, որ հիմնված էր լոկ մարմնասիրութեան, մարմնի, մարմնական գեղեցկութեան, անձնական, ինքնասիրական բարեկեցութեան պաշտամունքի վրա:

Եւ այդ Գաղափարը ցնցեց, խախտեց հիմունքից մի աշխարհ, ուր մարդկութիւնը բաժանված էր տէրի և ստրուկի, ազատի և անազատի, հարստահարողի և հարստահարեալի, կեղեքողի և կեղեքեալի:

Այդ մեծ յեղափոխութիւնը առաջ բերեց մսուրի մէջ ննջած Մանուկը, որի վարդապետութիւնը տարածվեց և յաղթեց աշխարհիս հզօրներին և բռնակալներին:

Այդ օրից անցել է 1914 տարի:

Երջանի՞կ է այսօր մարդկութիւնը, հիմնովին կերպարանափոխվա՞ծ է համաձայն այն մեծ Գաղափարի, որ մտցրեց Մանուկը նրա մէջ, թէ՞ շարունակում է ապրել նախկին հեթանոսական կեանքով, որի սկզբունքներն էին՝ տէր և ստրուկ, ճնշող և ճնշեալ, ազատ և անազատ:

Դժբաղդաբար չենք կարող ասել, որ մարմնապաշտ, հեթանոսական մարդկութիւնը չքացել է. ոչ. այսօր անհաւասարութիւնը, անազատութիւնը, էգօիստական բարեկեցութիւնը, հարստահարութիւնները, ճնշումները դեռ շարունակում են իրանց գոյութիւնը, գուցէ աւելի մեծ ույժով, բայց այլ կեղևով, այլ պատեանով, այլ կերպարանքով:

Եւ դրա մէջ մեղաւոր չէ բնաւ այն Գաղափարը, վարդապետութիւնը, որ մտցրեց Մանուկը 1914 տարի առաջ. Դրա մէջ մեղաւոր է ինքը մարդկութիւնը, որ հետևեց Յիսուսի վարդապետութեանը և Գաղափարին միայն 3—4 դարեր, բայց յետոյ, երբ Նրա չքնաղ դէմքը սկսեց աւելի և աւելի հեռանալ, նա հեռացաւ Գաղափարին և վարդապետութեանը միայն առերես, արտաքուստ և հետզհետէ շեղվեց էութիւնից, բունն և ճշմարիտ շաւղից, որով մինչև այդ ընթանում էր:

Եթէ Նորածին Մանուկի գաղափարը շարունակէր ընթանալ այնպէս յաղթական, ինչպէս առաջին օրերը, այսօր մարդկութիւնը դարձած իսկական քրիստոնէական՝ ազատված կը լինէր իր այժմեան սոսկալի դրութիւնից, և սօցիալական շատ պրօբլեմները ինքն ըստ ինքեան լուծված կը լինէին. այսօր հաւասարութիւնը, սէրը և համերաշխութիւնը կը թագաւորէին մարդկանց մէջ և այլևս տեղի չէին ունենայ այնպիսի երևոյթներ, երբ մինը ցամաք հացի կարօտ է, իսկ միւսը ծփում է հարստութեան և ճոխութեան մէջ այնքան, որ չը գիտէ ինչ անէ իր հարստութեան հետ:

Այո, քրիստոնեայ ենք մենք և այսօր տօնում ենք Քրիստոսի Ծնունդը, որ տուեց մեզ Աւետարանը. բայց մենք քրիստոնեայ ենք առ երես, ձևականապէս. մենք պաշտում ենք այդ Աւետարանի կեղևը միայն, այլ ոչ էութիւնը:

Գաղափարը, որ ծնվեց 1914 տարի առաջ Մանուկի հետ, ճշմարտութեան, սիրոյ, հաւասարութեան և ազատութեան գաղափարը դեռ մարմնացած չէ մեր մէջ:

Եւ միակ իղձը, շնորհաւորանքը, որ կարող էինք անել մեր ժողովրդին քրիստոնէութեան ամենամեծ տօնի օրը, դա է մաղթել, որ մենք դառնանք իսկական քրիստոնեաներ, գործքով, այլ ոչ խօսքով, որ մենք պաշտենք Մանուկի բերած մեծ Գաղափարը.

Հ. Առաքելեան

ԿԵԱՆՔԸ 1913 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

—o—

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—

Որպէսզի առաջիկայ տարվայ ընթացքում մեր ընթերցողները կարողանան պահպանած լինել քաղաքական անցքերի թելը, հարկաւոր ենք համարում մի համառօտ տեսութիւն անել բոլոր այն փոքր ի շատէ կարեւոր դէպքերի մասին, որոնք տեղի ունեցան 1913 թւին քաղաքական աշխարհում:

Կարելի է ասել, որ վաղուց ոչ մի տարի այնքան հարուստ չէ եղել քաղաքական խոշոր դէպքերով, ինչպէս 1913 տարին, դէպքեր, որոնք ահագին նշանակութիւն ունեցան ամբողջ Եւրոպայի համար և առաջ բերեցին մեծ փոփոխութիւն եւրոպական քաղաքականութեան մէջ դէպի արևելեան հարցը:

Ամենախոշոր դէպքը բալկանեան առաջին և երկրորդ պատերազմներն էին: Բալկանեան մանր պետութիւնները—Բուլղարիա, Սերբիա, Չերնոգորիա և Յունաստան—դաշնակցութիւն կազմելով՝ որոշեցին տապալել Թիւրքիան և ազատել նրա լծից Բալկանեան թերակղզու այն երկիրները և այն ազգութիւնները, որոնք դեռ գտնվում էին նրա իշխանութեան ներքոյ: Այդ պատերազմը, որ սկսվեց 1912 թ. սեպտեմբերին, շարունակվեց և 1913 թւին մինչև գարունը և անհաշիւ յեղաշրջումն առաջ բերեց: Դաշնակիցները հարուած հարուածի ետևից հասցրին փտած հսկայ Թիւրքիային և տապալեցին նրա հզօրութիւնն ու խլեցին նրա ձեռքից գրեթէ ամբողջ Եւրոպական Թիւրքիան, որ Արշիպեղագոսի կղզիների հետ՝ մօտ 185,700 քառակուսի կիլօմետր տարածութիւն է կազմում: Եւրոպական մեծ պետութիւնները սկզբում չէզոքութիւն պահպանեցին, բայց երբ տեսան, որ Թիւրքիան անհետանալու վրա է Եւրոպայի աշխարհագրական քարտէսից, առաջարկեցին կռւող կողմերին իրանց բարեկամական միջնորդութիւնը՝ հաշտութիւն կնքելու համար: Եթէ եւրոպական պետութիւնների այդ միջամտութիւնը չը լինէր, բալկանեան դաշնակից փոքր պետութիւնները, բացի Ռումինիայից, որ չէր միացել դաշնակիցներին և չէզոքութիւն էր պահ-

պանում, կը գրաւէին նաև Կ. Պօլիսը և գուցէ բիւզանդական կայսրութիւնը՝ դէմս Յունաստանի կամ Բոլգարիայի թագաւորի վերականգնվէր և ս. Սօֆիայի տաճարի վրա տնկվէր նախկին քրիստոնէական խաչը։ Յաղթված, պարտված, ամօթահար՝ Թուրքիան ուրախութեամբ ընդունեց փրկութեան վերջին յոյսը, միջնորդութիւնը, և Լօնդօնում գումարվեց դեսպանների կոնֆերէնցիա ու կռւող կողմերի լիազօրների ժողով՝ հաշտութեան պայմանները որոշելու։

Եւ Թուրքիան հազիւ կարողացաւ, նոյնիսկ Անգլիայի և Գերմանիայի համակրութեան շնորհիւ, պահել եւրօպական իր տիրապետութիւնների մի չնչին մասը։ Բացի դրանից՝ Թուրքիան ներքուստ ևս պառակտված էր և ներքին, քաղաքացիական կռիւը միանգամայն ջլատել էր նրան։ Բայց յանկարծ օգնութիւն եկաւ նրան այնտեղից, որ ամենից քիչ սպասելի էր։

Դաշնակիցները՝ ձեռք բերած որսի բաժանման ժամանակ՝ չը կարողացան խաղաղութեամբ բաժանել որսը. ամեն մինը աշխատում էր ինքն աւելի մեծ, աւելի բաժինը ստանալ, իսկ ընկերոջը՝ աւելի փոքր պատառ տալ։ Եւ ծագեց կռիւ դաշնակիցների միջև, որոնք իրար դէմ զէնք բարձրացրին, և սկսվեց բալկանեան երկրորդ պատերազմը, որից շատ գեղեցիկ կերպով օգտվեց Թուրքիան։ Մէջտեղ մտաւ և Ռումինիան, որ մինչ այդ, ինչպէս ասում են, մարագ էր մտել և նոյնպէս որսի էր սպասում։ Այդ երկրորդ կռւի մէջ ամենից շատ օգտվեցին Թուրքիան և Ռումինիան, իսկ ամենից շատ վնասվեց, ջարդվեց Բոլգարիան, որ առաջին պատերազմի յաղթական հերոսն էր և որի դէմ հանդէս էին եկել միաժամանակ Թուրքիան, Յունաստանը, Սերբիան և Ռումինիան։ Վերջապէս եւրօպական մեծ պետութիւնների անպաշտօնական աջակցութեամբ Ռումինիայի մայրաքաղաք Բուխարէստում գումարվեց երկրորդ կոնֆերենցիան և հաշտութիւն կնքվեց պատերազմողների միջև։ Այդ հաշտութեան հետևանքով՝ Թուրքիան թէև յետ էր խլել իր երկիրների մի մասը՝ Ադրիանուպօլիսը և այլն, բայց կարողացաւ պահել սուլթանի իշխանութեան ներքոյ վերոյիշեալ 185,700 քառ. կիլօմետր տարածութիւնից միմիայն 29,200 քառ. կիլ. կամ իր նախկին ունեցածի հազիւ $^1/_6$ մասը և կորցրեց 156,500 քառ. կիլօմետր։ Այդ կորցրած մասը բաժանվեց հետևեալ կերպով. ամենից շատ տեղ ստացաւ Յունաստանը՝ 56,000 քա. կիլ., Սերբիան ստացաւ 39.000 քա. կիլ., Ալբանիան, որ վերածվեց անկախ և նոր թագաւորութեան, ստացաւ 30,300 քառ. կիլ., իսկ Բոլգարիան, որ առաջ նուաճել և գրաւել էր 57,000 քառ. կիլոմ. տեղ, ստացաւ միայն 26,100 քառ. կիլօմետր, այն է՝ կէսից պակաս։ Չերնոգօրիան ձեռք բերեց միայն 5100 քառ. կիլոմ., իսկ Ռումինիան խլեց Բոլգարիայից 8340 քառ. կիլոմետր։

Ուրեմն բալկանեան առաջին և երկրորդ պատերազմների հետևանքն այն եղաւ, որ 1) Թուրքիան կորցրեց եւրօպական իր երկիրների մեծ մասը, 2) ստեղծվեց մի նոր անկախ թագաւորութիւն՝ Ալբանիան՝ 850,000 ազգաբնակչութեամբ, 3) Սերբիայի և Յունաստանի ազգաբնակչութեան թիւը գրեթէ կրկնապատկվեց։ Հետևաբար, այդ պատերազմների մէջ ամենից շատ տուժողներն եղան Թուրքիան և Բոլգարիան։

Պատերազմի ընթացքում սպանվեց Սալօնիկում յունաց թագաւոր Գէօրգ I և նրա տեղ թագաւորեց Կոնստանդին որդին. Թուրքիայում տեղի ունեցաւ զինուորական յեղաշրջում և սպանվեց պատերազմական մինիստր Նազըմ-փաշան, ընկաւ Քեամիլ-փաշայի մինիստրութիւնը և նորից գործի գլուխ անցան երիտասարդ թուրքերը։ Ալբանիան դարձաւ անկախ պետութիւն և թագաւոր ընտրվեց Վիդ պրինցը, Ռումինիայի թագուհու ազգականը։

Ֆրանսիայում, տարվայ սկզբում ընտրվեց հանրապետութեան նոր նախագահ Պուանկարէն, որ թւով 8-րդ նախագահն է։ Մտցվեց զինուորական ծառայութեան՝ երեքամեայ ժամանակամիջոցի օրէնքը։ Տապալվեց Բարտուի մինիստրութիւնը և նրա տեղ պաշտօնի անցաւ Կայօյի մինիստրութիւնը։

Ֆրանսիան կորցրեց իր նշանաւոր զաւակներից մէկին՝ Անրի Րօշֆօրին։

Անգլիայում ընդունվեց Հօմրուլի բիլլը և աւելի սաստկացաւ սուֆրաժիստուհիների պայքարը։ Տեղի ունեցաւ աղէտ Ունիվերսալ հանքերում, երբ բազմաթիւ անձինք կենդանոյն թաղվեցին։

Գերմանիայում խոշոր դէպքն եղաւ սօցիալիստների պարագլուխ Բեբելի մահը, որ ողբացվեց բոլոր առաջադիմական կուսակցութիւնների կողմից։ Գերմանական կայսր Վիլհէլմը տօնեց իր թագաւորութեան 25-ամեակը։ Ալզասի Ցաբերն քաղաքում տեղի ունեցան հակագերմանական ցոյցեր։

Նորվեգիայում տեղի ունեցաւ այն նշանաւոր երևոյթը, որ ստորթինգը (պարլամենտը) ընդարձակեց կանանց ընտրողական իրաւունքները։ Առաջ ևս կանայք այստեղ վայելում էին ընտրողական իրաւունք, բայց նրանցից պահանջվում էր գոյքային ցենզ։ Այժմ, նոր օրէնքով, բոլոր կանայք վայելում են ընտրողական իրաւունք, բաւական է որ 25 տարեկան լինեն և Նորվեգիայում ապրած 5 տարի։

Իտալիայում պարլամենտական ընտրութիւնները շատ աղմկալից եղան։ Վախճանվեց նշանաւոր կարդինալ Ռամպոլլան։

Ասիայում՝ ամենախոշոր դէպքը չինական հանրապետութեան պաշտօնական ճանաչումն է բոլոր պետութիւնների կողմից և չինական առաջին պարլամենտի բացումը, որ տեղի ունեցաւ մարտի 15-ին։ Նախագահ ընտրվեց Իւանշիկայ։ Ապա հաստատվեց մի նոր, թէև կիսանկախ պետութիւն՝ Մօնգօլիան, որ անջատվեց Չինաստանից և դարձաւ Ռուսաստանին վասսալ պետութիւն։

Եապօնիայում վախճանվեց յայտնի պետական գործիչ Կացուրան։

Պարսկաստանում տիրում էր նախկին անիշխանութիւնը։ Թէև յայտարարվեց մեջլիսի բացումը և պատգամաւորների ընտրութիւնը, բայց ժողովրդի մի մասը բոյկոտ յայտարարեց ընտրութիւնների դէմ։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

3 յունվարի

Վիէննա.—Վալօնից հաղորդում են, որ ապստամբները վերսկսեցին յարձակումը Էլբասանի վրա։ Կառավարական զօրքերը դիմադրեցին և վանեցին յարձակումը։

—

Լօնդօն.— Երրեակ դաշնակցութիւնը համաձայնում է Եգէյեան կղզիների վերաբերութեամբ Անգլիայի կառավարութեան արած առաջարկութեանը երկու կերպ. յոյն զօրքերը Ալբանիայից հեռանալու են յունվարի 5-ին, Յունաստանը սակայն պէտք է նպաստէ կարգ ու կանոնի պահպանութեանը Ալբանիայում։

—

Բելգրադ—Կառավարական շրջանները հերքում են մամուլի այն տեղեկութիւնները, թէ դադարել են սերբ-թուրքական հաշտութեան բանակցութիւնները, որոնք միայն յետաձգված են։

—

Բուխարէստ.—Թագաւորը լիազօրեց զինուորական մինիստրին լինել իր ներկայացուցիչը Պետերբուրգում Մեծ Իշխան Նիկօլայ Նիկօլայեվիչի արձանի բացմանը։

Կազմվեց նոր կաբինէտ. Բրատիանուն՝ մինիստր-նախագահ և զինուորական մինիստր, Կոստինէսկուն՝ ֆինանսների, Պորումբարուն՝ արտաքին գործերի, Մօրծունը՝ ներքին գործերի, Կոստանտինէսկուն՝ երկրագործութեան, Լուկան՝ ժողովրդական կրթութեան, Ռադովիչը՝ արդիւնաբերութեան, Անտոնէսկուն՝ արդարադատութեան, Անգելէսկուն՝ հասարակական աշխատանքների։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—օ—

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

3 յունվարի

Պետերբուրգ.— Ժողովրդական կըրթութեան համառուսական համագումարի վերջին նիստում առանձին սեկցիաների նախագահները կարդացին սեկցիաների ընդունած բանաձևերը։ Համագումարը լսեց այդ բանաձևերը, բայց չը քուէարկեց։

Համագումարը փակելուց առաջ նախագահող սենատոր Մամօնտովը հաղորդեց, որ համագումարը ուղարկեց ամենահպատակ հեռագիր. համագումարը այդ տեղեկութիւնը ընդունեց ցնծագին բացագանչութեամբ։ Ներկայ եղողների պահանջով՝ ուսուցիչների և վարժուհիների մասնակցութեամբ երգվեց ազգային օրհներգը։

Սենատոր Մամօնտովն արժանացաւ ստանալու հետևեալ Բարձրագոյն պատասխան հեռագիրը.

Հաղորդեցէք ժողովրդական դպրոցի աշխատաւորներին Իմ շնորհակալութիւնը նրանց հպատակութեան զգացմանց համար եւ Իմ բարեմաղթութիւնը՝ սերմանել երեխաների մէջ քրիստոնէական բարոյագիտութեան, անսահման սիրոյ դէպի Ռուսաստանը եւ գահին հպատակութեան սկզբունքներ։ ՆԻԿՕԼԱՅ։

—

Պարիզ.—Սենատում Էստուրնել-դը-Կոնստանի նախագահութեամբ կայացաւ խաղաղութեան միջպարլամենտական խմբակի ֆրանսիական սեկցիայի ժողովը պրոֆ. Մակսիմ Կովալևսկիին ընդունելու համար։ Ներկայ էին շատ սենատորներ և պատգամաւորներ։ Կովալևսկին, պատասխանելով նախագահի ողջոյնին, յիշեցրեց այն սրտագին ընդունելութեան մասին, որ ցոյց տրվեց Մօսկվայում և Պետերբուրգում ֆրանսիացի պատուիրակներին 1904 թ.ին։ Կովալևսկիի զեկուցումը Ռուսսաստանի՝ առաջադիմութեան շաւղում ցոյց տուած աշխատանքների մասին՝ ընդունվեց բուռն ծափահարութեամբ։

—

Կահիրէ.—Օսմանեան կառավարութեան պահանջով Ալէքսանդրիայի նահանգապետը ցուցակագրեց Եգէյեան կղզիներում ծնվածներին, որոնք ապրում են Եգիպտոսում, պարզելու այն անձանց, որոնք պէտք է կոչվեն զինւորական ծառայութեան։ «Բուրսա-Էժիպսիէն» լրագիրը այդ հանգամանքը ապօրինի է գտնում, որովհետև եւրօպական մեծ պետութիւնները տակաւին բանակցում են Եգէյեան կղզիների նկատմամբ։

—

Տօկիօ.—Սակուրասիմի վրա գիւղերը լցվել են լաւայով և աւազով։ Հրաբուխների բերանը չորս վերստ է կազմում։ Կագօսիմայի մոտերը փլվեց մի գիւղ 5 ծխով։ Հրաբխային գործունէութիւնը թուլանում է։

—

Իօհաննէսբուրգ.—Գործադուլաւորները հակված են աշխատանքները վերսկսելու, անօգուտ գտնելով շարունակել գործադուլը առանց ղեկավարների։

—

Կապշտադ.—Զանազան տեղերից տեղեկացնում են, որ կարգ ու կանոնը վերականգնվում է։ Գործաթողները աշխատանքի են կպչում։

—

Ստոկհօլմ.—Հանդիսաւորապէս բացվեց ռիկստագը։ Թագաւորը գահական ճառում յիշեցնում է այրի կայսրուհու մահը, ընդգծում է, որ Շվէցիայի յարաբերութիւնները արտասահմանեան պետութիւնների հետ մնում են բարեկամական, և յետոյ մատնանշում է մի շարք նախագծված բարենորոգումների վրա։ Զինուորական ծախքերը կազմում են 54.216,800 կռօն, նաւատորմի համար՝ 27.942,800 կռօն։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

—

Պետերբուրգում հաստատ տեղեկութիւններ ստացվեցին, որ Բ. Դուռը դարձեալ կամենում է ձգձգել զանազան պատրուակներով հայկական հարցի լուծումը։ Այն ժամանակ ռուսաց կառավարութիւնը Կ. Պօլսի իր դեսպան Գիրսի միջոցով պահանջեց ամենակտրուկ կերպով Թուրքաց կառավարութիւնից՝ շուտափոյթ գործադրել հայկական բարենորոգումները։

—

Բեռլինում ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, Հայաստանում բարենորոգումներ մտցնելու հարցը մնում է նախկին դրութեան մէջ։ Բ. Դուռը տատանվում է։

—

Կ. Պօլսից հեռագրում են, որ հայկական մի քանի վիլայէթներում անկարգութիւններ են սկսվել։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆԸ

—

Այսօր շատ են խօսում ու գրում հայկական հարցի մասին։

Մի շարք ծրագիրներ, անվերջ խորհուրդներ, բազմաթիւ որոշումներ։

Դրանց շարքումն է և այն խնդիրը, թէ ով պէտք է հանդիսանայ հայկական շարժման ղեկավարը։

Առաջին հայեացքից դա մի անտեղի, անիմաստ հարց է։

Պարզ է, որ իւրաքանչիւր հասարակական շարժում ինքը պիտի տեսնի իր գործը, այսինքն՝ նրա գործիչները պէտք է լինեն այն ժողովրդի միջից ու այն վայրից, որոնց անմիջապէս վերաբերում է այդ շարժումը։

Նոյնպէս և հայկական շարժումը, հայկական հարցը։

Հայկական հարց։ Դա պանարմենիզմ չէ, դա Թուրքահայ խնդիրն է։

Հայկական շարժում։ Դա համահայկական շարժում չէ, այլ դա Թուրքահայ ժողովրդի շարժումն է։

Հայկական հարցը Թուրքահայերի բարեկեցութեան, նրանց կայք ու գոյքի, կեանքի ապահովութեան, նրանց մարդավայել կենցաղի հարցն է։

Թուրքահայ շարժումը միշտ էլ առաջ է տարվել դրսի ոյժերով։ Թուրքահայերը չեն կարողացել իրանց դատը իրանք մղել։ Ժողովուրդը եղել է անճար. Թուրքական գծնդակ կարգերը թոյլ չեն տուել նրան իր դատի համար աշխատելու. իսկ Թուրքահայ ինտելիգենցիան, որ, կարելի է ասել, պօլսահայ ինտելիգենցիան է, եղել է ամուլ։

Շարժման կորիզը առաջ է եկել ու զարգացել է կովկասահայերի մէջ. գործիչները նստած են եղել արտասահմանում, խմբերը անցել են Կովկասից։

Այս հանգամանքը Թուրքահայ շարժման վիրաւոր կողմերից մէկն է եղել։

Բայց վերջին ժամանակներս, գոնէ 1908 թ. Թուրքական յեղաշրջումից յետոյ, հայկական շարժումը սկսում է այլ կերպարանք կրել. նա սկսում է անցնել Թուրքահայերի ձեռքը։

Նշանակալից ու շատ կարևոր պարագայ։

Եւ իսկապէս։

Ժամանակ է, որ Թուրքահայ դատը դուրս գայ հովանաւորվողի, ենթարկվողի դրութիւնից. ժամանակ է, որպէսզի նա առաջ տարվի իր ոյժերով, այն մարդկանց միջոցով, որոնց նա անմիջապէս վերաբերում է։

Թուրքահայից լաւ ո՞վ կարող է ըմբռնել այդ հարցը. ո՞վ կարող է աւելի աժող կռիւ տանել յօգուտ հայկական դատի, եթէ ոչ ինքը Թուրքահայը։

Դրսի ղեկավարութիւնը մեծ մասամբ հիմնված է լինում անտեղեակութեան ու տհասութեան վրա. դրսի ղեկավարութիւնը առաջ է բերում մակերեսային վերաբերմունք դէպի հարցը, շահագործութիւն և նոյն իսկ բախտախնդրութիւն։ Այդպիսով շարժման հիմքը խախտւում, անբնական և արհեստական է դառնում։

Փորձեցէք պարտիզպանի մկրատով մարդու մարմինը անդամահատութեան ենթարկել. դուք այդ մարմինը կորստեան կը մատնէք։ Գործիքը պէտք է համապատասխանի առարկային։

Այդ տեսակէտից՝ Թուրքահայերի ազատագրութիւնը իրանց Թուրքահայերի ձեռքի գործը պէտք է լինի։

«Ապա ինչացու են Ռուսաստանի, Պարսկաստանի և այլ տեղերի հայերը. մինչ նրանք շահագրգռված չեն այս խնդրում, մինչ նրանք այստեղ կատարելու դեր չունեն»—կասեն մեզ։

Անշուշտ՝ Թուրքահայերի խնդիրը ազդել և ազդում է դրսի հայերի ու նրանց հասա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱԿՈՅԻ ՏՕՆԱԾԱՌԸ

—

Փոքրիկ, աղքատիկ քաղաքում, ուր տները մի-յարկանի են, կտուրները խարխուլ, փողոցներն անասլայատակ, աղտոտ, ուր ցնցոտիներն այնքան սովորական են, որ այլ ևս ոչ ոքի գութը չեն շարժում, չքաւորի համար չքաւորութիւնը շատ էլ զգալի չէ։ Այնտեղ բաղդերի մէջ անդունդներ չը կան, կայ միայն գոյների տարբերութիւն, մէկն աւելի գորշ քան միւսը։

Բայց երբ քաղաքը մեծ է, հարուստ, երբ ցերեկները խանութների ցուցադրած փարթամ ապրանքներն են շլացնում անցորդին, գիշերները կլուբների և թատրոնների էլեկտրական լոյսը, չքաւորի ներվերը մերկանում են և սոսկալի ցաւով ընդունում են փայլուն կառքերի դղրդիւնը և շքեղ աւտոմոբիլների սուլոցները։

Վաղուց էին մերկացել բանւոր Գալուստի ներվերը։ Այն օրից, երբ համոզվել էր, որ մինչև կեանքի վերջը պիտի սալին զարկէ այն ծանր մուրճը, որ ահա տասներկու տարի է օրը տասն ժամ զարկում է և որ այնքան նրա մարմինը չէ ուտել, որքան հոգին քայքայել։

Որպէս բանւոր, որի համար հանգստութիւնն է երկրային բարձրագոյն հաճոյքը, նա սիրում էր հասարակ տօները, երբ նրա յոգնած մարմինը նիրհում էր ընտանեկան յարկի տակ։ Բայց կային տարվայ մէջ երկու մեծ տօներ, որոնց նա ատում էր հոգու ամբողջ զօրութեամբ։ Ատում էր ոչ նրանց խորհուրդը, օօ՛, քաւ լիցի. նա հաւատում էր Քրիստոսի և՛ Ծննդեանն ու Մկրտութեանը և Խաչելութեանն ու Յարութեանը։ Ատում էր այն, ինչ որ մարդիկ կապել էին այդ սրբազան տօների հետ—արտաքոյ կարգի ծախքեր, որ պարտաւոր էր անել թէ հարուստը և թէ աղքատը։

Ահա չորրորդ անգամն է, որ Գալուստը տարվայ միննոյն միջոցին տանջվում է աւելի քան իր երեսունհինգամեայ կեանքի ընթացքում։

Նոր Տարին անցաւ մի կերպ, բայց մնում են Ծնունդն ու Մկրտութիւնը։ Մինչ այս անգամ էլ նա չը պիտի կարողանայ կատարել իր խոստումը—գնել իր մի հատիկ Ակոյի համար տօնածառ և զարդարել ու լուսաւորել այնպէս, ինչպէս անում են բոլոր հայրերը իրանց զաւակների համար հէնց այս ահագին տան մէջ, որի ներքնայարկում նա փակված է ինչպէս խլուրդ։

Ոչ, խաբել երեխային այս տարի էլ՝ նա չէ կամենում և չէ կարող։

Դեռ մի ամիս առաջ Ակօն նրան յիշեցրեց.

— Հայրիկ, տօնածառը չը մոռանաս, լաւը, մեծը...

Եւ յետոյ աւելացրեց.

— Ես ուզում եմ, որ շաքարի զանգակներ էլ լինեն, թմբուկ էլ, սուլիչ էլ...

— Լաւ, Ակօ ջան, լաւ, այս տարի կառնեմ, անպատճառ կառնեմ։

— Անպատճառ,—կրկնեց դառը հեգնութեամբ Գալուստի կինը,—երեք տարի խաբել ես, այդ էլ կը լինի չորրորդը։ Գոնէ մի խոստանայ...

Դիւրին է ասել՝ «մի խոստանայ»։ Կարելի՞ է մերժել այդ անմեղ աչքերին, որ այնպիսի հաւատով են նայում նրան, այդ փոքրիկ, սպիտակ ձեռներին, որ այնպիսի գգուանքով փաթաթվում են նրա կօշտ պարանոցին։

Բայց ինչպէս։ Անցեալ ամսվայ աշխատանքի վարձն արդէն ստացել եւ ծախսել է։ Մնում են մի քանի րուբլիներ։

— Հուռի, թաթախման երեկոյ ձուկ հարկաւոր է։

— Դէ, ի հարկէ, հարկաւոր է, ինչ հարցնելու բան է...

— Ուզում եմ ասել, որ ձուկն այս տարի շատ թանգ է, կրակի գին...

— Թանգ է՛ժան՝ պէտք է առնել, օրէնք է։

— Այդ՝ մի րուբլի. իւղ, բրինձ, ածուխ, այդ էլ՝ ամենաքիչը մի րուբլի։ Տէրտէրն էլ գալու է, ի հարկէ։

— Տէրտէրն էլ, տիրացուն էլ...

— Պրծաւ, մօտս կայ դրուստ երեք րուբլի։ Հերիք է։

Ոչ, պէտք է ուրիշ միջոց գտնել, ձուկն էլ անհրաժեշտ է, տէրտէրն էլ։ Մեծ բան չի պահանջվում. երեք-չորս րուբլի։ Գալուստը գիտէ որտեղ գնել և՛ էժան տօնածառ և՛ զարդարանք։ Ամեն օր նա երկու անգամ անցնում է մեծ հրապարակի վրա գտնվող փայտէ խանութների մօտով։ Արդէն նա իր մտքում ընտրել է բոլորը, ինչ որ պահանջվում է Ակօյին։ Աւելի, արդէն նա զարդարել է ծառն իր ձեռքով և լուսաւորել գոյնզգոյն մոմերով։ Ակօն ուրախութեան թռչկոտում է նրա շուրջը ծափ տալով, պարելով։ Ինչպէս են վառվել նրա սևորակ աչքերը, ինչպէս են կարմրել նրա գեղեցիկ այտերը, ինչպէս է նրա փոքրիկ կուրծքը ուժգին բարձրանում ու իջնում երջանկութիւնից։

Բայց որտեղ գտնել այդ անիծեալ 3—4 րուբլին։

Գալուստը փորձեց ընկերներից պարտք վերցնել։ Մերժեցին։ Զարմանալի՞ մարդ. կարծես՝ տօները միայն նրա համար են, կարծես՝ ուրիշները ծախքեր չունին։

Գալուստը սիրտ առաւ՝ կառավարչի օգնականից խնդրելու առաջիկայ շաբաթվայ վարձը։

— Ի՞նչ,—գոչեց օգնականը ծիծաղելով,—չը կատարած աշխատանքի վարձ։ Այդ էր պակաս։ Եթէ քեզ տանք, միւսներն էլ կը պահանջեն։ Գնա գործիր, առանց այդ էլ վերջերս դուք բանւորներդ շատ էք երես առել։

— Բայց տօնածառը, Ակօն մաշվում է,— ասաց մտքում Գալուստը և գլուխը կրծքին թեքելով՝ դուրս եկաւ գրասենեակից։

Յուսահատութիւնը պաշարեց նրան։ Նա տեսնում էր, որ այս անգամ էլ պէտք է խաբէ Ակօյին։ Իսկ այդ աւելի դժուար էր, քան առաջ, որովհետև Ակօն 8 տարեկան էր։ Արդէն փոքրիկը մի տեսակ կասկածով ու թերահաւատութեամբ է նայում իր հօր երեսին և առաջվայ պէս չի թախանձում։

Այն օրը մանուկը, ճանապարհ դնելով հօրը, ասաց.

— Եթէ այսօր էլ չը բերես, էլ քո խօսքին չեմ հաւատալու։

Գալուստը լուռ դուրս եկաւ և գնաց գործի։ Երբեք նա այնքան տխուր, մտազբաղ, ճնշված չէր եղել։ Նա, որ սովորաբար, առաւօտները գործի գնալիս քթի տակ երգում կամ շուացնում էր գիւղական երգեր։

Ի՞նչպէս, Տէր Աստուած, որտեղից։ Եւ որքան մտածում էր, ոչ մի ելք չէր գտնում։

Նա մտաւ գործարանի բակը, առանց սովորական բարևները տալու աջ ու ձախ հանդիպող ընկերներին։

Յանկարծ նրա հայեացքը ընկաւ մի կէտի վրա։ Նա կանգ առաւ մի քանի վայրկեան։ Մի միտք կայծակի արագութեամբ անցաւ նրա գլխով և անմիջապէս պաշարեց նրա հոգին։ Այնտեղ, գործարանի շրջապատի մօտ, ընկած էր մի գորշ-դեղնագոյն բան, որ փայլում էր առաւօտեան արեգակի առաջին ճառագայթներից։ Օրն երկու անգամ նա անցնում էր այդ փայլուն առարկայի մօտով. ինչու միայն այսօր ուշադրութիւն դարձրեց նրա վրա։

Նա մօտաց տարօրինակ ժպիտով. նրա մռայլ դէմքի վրա փայլեց անսպասելի յուսոյ նշոյլը։

Նա մտաւ արհեստանոց, պատառոտված չուխան հանեց, մի կողմ ձգեց և վերցրեց մի պողպատեայ մուրճը։

Ամբողջ օրը նա գործում էր և մտածում այն փայլուն առարկայի մասին, որ երևում էր արհեստանոցի լայն ու մրոտ լուսամուտից։ Եւ որքան շատ էր նայում նրան, աւելի ու աւելի էր յուզվում։

Նրա հուժկու և հօլանի բազուկները աշխատում էին առանձին եռանդով, բայց անփոյթ, չը պահպանելով հարուածների հերթը և ընկերներին խանգարելով։ Այնքան անփոյթ, որ վարպետ-դարբինը մի քանի անգամ նրան նկատողութիւն արեց։

Ահա, վերջապէս, վերջին սուլոցը. օրն աւարտված է։

Գալուստը մուրճը դրեց իր սովորական տեղը, սրբեց ճակատը կապտագոյն չապկի մրոտ փէշով, հագաւ չուխան, սեղմեց գլխին գդակը և դուրս եկաւ արհեստանոցից։

Օրն արդէն մթնել էր թէև դեռ վեց ժամն էր։ Գալուստը մի անգամ ևս յիշեց Ակօյի դէմքը, լսեց նրա կեղեքիչ հարցը. «Ջի՞ր չը բերեցիր»։ Նրա գլուխը պտտեց։ Տէր Աստուած, այդ երեխան սպասելուց յոգնեց։ Նա կարող է վշտից հիւանդանալ։ Նա կարող է մեռնել։ Տէր Աստուած, ազատիր նրան փորձանքներից։ Տէր Աստուած, չէ՞ որ նա է նրա դառը կեանքի միակ յոյսը և սփոփանքը։

Բայց Աստուած խուլ է աղքատների համար. այս գիտէ Գալուստը վաղուց։ Ինչու, ուրեմն, չարհամարհել նրա պատուէրները, ինչու չը մեղանչել։ Այո, Գալուստը կանէ այն, ինչ որ մի անգամ արդէն վճռել է անել. թող լինի՝ ինչ որ լինելու է։

րակական կեանքի վրայ։

Այսպէս՝ կովկասահայ ռամկավարութեան վրա նա մեծ ազդեցութիւն է ունեցել երկար տարիների ընթացքում՝ նրա առաջընթացութեան խոչընդոտը հանդիսանալով։ Որքան շուտ լուծվի հայկական հարցը, այնքան կը հեշտանայ կովկասահայ ժողովրդական մասսաների գործը։

Ուստի նրանք ամենքից շատ պիտի ցանկանան ու ցանկանալով ցանկանում են Թիւրքահայ խնդրի շուտափոյթ լուծումը, որի համար էլ նրանք օժանդակիչ աշխատանք են կատարում։ Մենք դեռ չենք խօսում այն մասին, որ այդ աշխատանքը ելնում է զրկված ու անվերջ տառապանաց ենթարկայ մի ժողովրդի պաշտպանութեան սկզբունքից։

Ուրեմն, դրսի գործը պէտք է լինի՝ նպաստել Թիւրքահայ խնդրի լուծման օժանդակիչ աշխատանքի միջոցով՝ գործով թէ խօսքով։ Բայց այդ օժանդակութիւնը չը պէտք է դուրս գայ իր շրջանակներից. նա չը պէտք է ընդլայնէ իր իրաւունքները, չը պէտք է պահանջէ իր համար ղեկավարի, գործին ուղղութիւն տալու դեր։

Գործի այս կողմը գտնվելու է բուն Թիւրքահայ ժողովրդի, նրա միջից դուրս եկած, նրա համար ու նրա հսկողութեան տակ անմիջապէս աշխատող տարրերի ձեռքում, լինեն այս վերջինները x, y թէ z. Այստեղ աւելորդ են փետիշները՝ նման համահայկական գերագոյն ինքնիշխանութեան կամ ընդհանուր հայկական մի մարմնի մեծութեան։

Դրանցից ամեն մէկը ունի իր դերը, կատարում է իր գործը։ Իսկ Թիւրքահայաստանը այլ մեծութիւն է, թիւրքահայ ժողովուրդը այլ մարմին է և Թիւրքահայ դատը այլ հարց է։ Այդ պատճառով էլ Թիւրքահայաստանի կամ Թիւրքահայերի ազատագրութիւնն ու Թիւրքահայ խնդրի լուծումը պէտք է Թիւրքահայերի ձեռքի գործը լինի։

Ալ. Մարտունի

Մոսկվա

ԲԱՂՁԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ

—

Յայտարարագիր

Խորապէս ներշնչուած այն մեծ պարտականութենէն, որ հայ ժողովուրդի կացութիւնը կը դնէ քաղաքական կուսակցութիւններու վրայ, և համոզուած՝ թէ որքան կարևորութիւն ունի քաղաքական բոլոր ոյժերու ներդաշնակ գործակցութիւնը պետական և հանրային կեանքի ներկայ օրերուն, հայ կուսակցութիւններու ձեռնհաս մարմինները՝

Հ. Յ. Դաշնակցութեան արևմտեան բիւրօն,

Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան Թիւրքիայի կեդր. վարիչ մարմինը,

Սահմանադիր ռամկավարներու կեդրոնական ակումբը և

Վերակազմեալ Հնչակեան կեդրոնի վարչութիւնը

շարք մը խորհրդակցական ժողովներէ ետք, որոշեցին՝

ա) Միասնաբար և ձեռք-ձեռքի տուած գործել հայկական բարենորոգումներու իրականացման համար.

բ) Համաձայնութեամբ շարժիլ ազգային ներկայացուցչական մարմիններու մէջ.

գ) Համերաշխօրէն ընթանալ օսմ. երեսփոխանական ընտրութեանց և պարլամենտական խնդիրներու մէջ.

հարցեր, որոնք կենսական են ու այժմէական, և կը պահանջեն քաղաքական ոյժերու խելացի համագրութիւն։

Միջկուսակցական այս համերաշխութեան կէտ նպատակն է՝ բոլոր ոյժերը ի սպաս դնել հայկական բարենորոգումներուն, որոնց իրականացումը գերագանցապէս անհրաժեշտ է թէ ժողովուրդի և թէ պետութեան շահերու տեսակէտէն, ջանք ու աշխատանք չխնայել մէջտեղէն վերցնելու բոլոր սին ու վնասակար վէճերն ու ընդհարումները, որոնք տարիներ ու տարիներ պառակտման և հետևաբար ոյժերու ամուլ վատնումի պատճառ են եղած, անկեղծօրէն ձգտիլ համերաշխական այս շարժման՝ կապելու հայ հասարակութեան անկուսակցական շրջանները, որպէսզի բոլոր կենսունակ և շինարար ոյժերը, բոլոր հոսանքները կարող ըլլան ծառայելու գլխաւոր նպատակին—երկրին և հայ ժողովուրդին՝ անոր սահմանադրական և ազգային իրաւունքներու ամրապնդման համար։

Համերաշխական ներկայ շարժումը—պէտք է ճշտել—չի սահմանափակուիր կուսակցական շրջանակով։ Ան կը ձգտի այս աշխատանքին կապել չէզոք հասարակութեան զանազան խաւերը, իր այլ և այլ հիմնարկութիւններով, ուստի կը սիրենք յուսալ, թէ այս ճամբուն վրայ պիտի չհանդիպինք արգելքի կամ չկամութեան, քանի որ այս շարժումն ու իր նպատակը կուսակցական չեն, այլ համաժողովրդական, նոյնքան սիրելի չէզոք հասարակութեան, որքան և կուսակցական շարքերուն համար։

Միջկուսակցական ժողովը որոշած է ներքին կանոնագրով մը մանրամասնել ներկայ համաձայնութեան նպատակը, կուսակցական փոխադարձ յարաբերութիւններու սահմանները, միջկուսակցական միջնորդ ատեաններու դերը, որպէսզի կարելի ըլլայ պառակտումներու և թիւրիմացութիւններու առաջքն առնել և ներդաշնակութիւն մտցնել կուսակցական յարաբերութեանց մէջ։ Այդ մանրամասնութիւնները կը հաղորդուին տեղական մարմիններուն, կուսակցական ճամբով, որպէսզի ամեն տեղ՝ կազմակերպական շարքերը ընթանան այն շաւղով, որ կը համապատասխանէ համերաշխութեան ոգւոյն և նպատակին։

Համամտութեան և բերկրանքի այն բուռն արտայայտութիւնները, որոնցմով հասարակութիւնը ամիսներ առաջ ողջունեց համերաշխութեան մասնակի ձեռնարկները երկրի ներսը և գաղութներու մէջ, իրաւունք կու տան մեզ հաւատալու, թէ քաղաքական հայ կուսակցութեանց ղեկավար մարմիններու ներկայ յայտարարագիրը—նոր ու զօրեղ նուիրագործում մը համերաշխական շարժման — պիտի գտնէ ջերմ, անկեղծ և գործնական ընդունելութիւն թէ կուսակցական և թէ արտակուսակցական խաւերու մէջ։ Այլևս ոչ մէկ երկփեղկութիւն, ոչ ալ քայքայիչ յոռետեսութիւն։ Ընդհակառակը։ Այս շարժումը, որուն իրագործման վաղուց փափագող է հայ ժողովուրդը, պէտք է իր արդէն փշոտ ճամբուն վրայ գտնէ բոլորին կողմէ—կուսակցական թէ չէզոք, մտաւորական թէ աշխատաւոր, վաճառական թէ արհեստաւոր—անկեղծ համակրանք, խորունկ յարգանք ու գործնական աջակցութիւն։

Ու այդ հաւատքով՝

Կոչ ընենք համագործակցութեան շարժումը, որ այսօրինակ համաձայնութեամբ շաղկապելով քաղաքական հայ կուսակցութիւններու ղեկավար մարմինները՝ կը խոստանայ տարածել զայն ընդհանուրի վրայ։

Կոչ ընենք մանաւանդ երկրի բազմացաւ ժողովուրդը, որ ակնդէտ կը սպասէ իր գործօն ոյժերու ներդաշնակ աշխատանքին, և՛ որուն հանդէպ՝ ներկայ համերաշխութիւնը քաղաքական յարգանքի նոր ապացոյցմըն է, քաջալերիչ ու խոստմնալից։

Յարգանք միջկուսակցական համագործակցութեան։

Յարգանք հայ ժողովուրդին, որուն պիտի ծառայեն բոլոր կուսակցութիւնները։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան արևմտ. բիւրօ

Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան Թիւրքիայի կեդր. վարիչ մարմին

Սահմ.-ռամկ. կեդր. ակումբ

Վերակազմեալ Հնչ. կեդր. վարչութիւն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՆԴԱԿ ՈՒՂՂՎԱԾ ՀԱՅՈՑ ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ

—

Գէորգ Ծառայ Քրիստոսի և անհասանելի կամօքն Աստուծոյ Ծայրագոյն Պատրիարք Համազգական Նախամեծար Աթոռոյ Արարատեան Առաքելական Մայր Եկեղեցւոյ Սրբոյ Կաթողիկէ Էջմիածնի։

Մեծարգոյ նախագահի և անդամոց Միացեալ Ընկերութեան Հայոց Կ. Պոլսոյ, հայրապետական ողջոյն և օրհնութիւն հայրապետական։

Գոհութեամբ սրտի և մխիթարութեամբ հոգւոյ տեսանեմք զեռանդագին զազգօգուտ գործունէութիւն պատկանելի Ընկերութեանդ որ պարբերաբար առաքէ առ Մեզ զամենայն տեղեկագիրս, յորս ամփոփեալ կան վիճակագրական տեղեկութիւնք և անհրաժեշտ ծանօթութիւնք վասն Ընկերութեանդ։

Յընթացս ամաց բազմաց Ընկերութիւնդ սփռէ զլոյս գիտութեան և ուսման ի խաւար անկիւնս և ի հեռաւոր վայրս Հայաստան աշխարհի, բազմացուցանելով զթիւ ազգային դպրոցաց և աստուածահաճոյ հաստատութեանց, որք նպաստեն յառաջադիմութեան և ծաղկման կենաց ազգիս հայոց։ Սիրելի է Մեզ՝ Հայրապետիս հասուրց հայոց՝ տեսանել զայդ խաղաղ գործունէութիւն քաղաքակրթական հոգևոր զաւակաց Մերոց՝ յարգելի անդամոցդ Միացեալ Ընկերութեան։

Եւ, արդարև, զինչ առաւել վեհ և փրկաւոր գաղափար և նպատակ քան զծաւալումն առողջ կրթութեան և բարոյական դաստիարակութեան ընդ ձեռն ազգային դպրոցաց մերոց։ Ուստի և արժանի ամենայն ջատագովութեան և խրախուսանաց համարելով զգգօրատ գործունէութիւն ձեր, այսու Հայրապետական կոնդակաւ Մերով յայտնեմք զգոհունակութիւն Մեր Միացեալ Ընկերութեանդ և յորդորեմք զձեզ, սիրելի որդեակք, յետ այսորիկ առաւել ևս աշխատ լինել սրտեռանդն ոգւով վասն բազմացուցանելոյ և կանոնաւորելոյ զդպրոցս, որք ընդ տեսչութեամբ Ընկերութեանդ կան։ Յորդոր կարդամք նաև առ ամենայն գիտակից ազգայինս մեր լինել սատար և օժանդակել Միացեալ Ընկերութեանդ բարոյապէս և նիւթապէս, կատարելով զվեհ պատուէրն Երկնաւոր Վարդապետին և տալով զհոգևոր փրկագործ կերակուր հազարաւոր ծարաւ հայազգի մանկանց, որք նստին ի խաւարի և ի յուսահատ աղքատութեան։ Այլ ևս անհնարին է և դատապարտելի թողուլ զնոսա յայդմ աղէտաբեր վիճակի։ Ազգային և սրբազան մեծ պարտք կան ի վերայ ամենեցունցս հանել զանմեղ և զուսումնատենչ հայազգի մանկունս ի խաւարէ ի լոյս գիտութեան և ի մահուանէ ի կեանս փրկութեան, զի կարասցուք միաբան ազգային գործունէութեամբ և առանց ամօթոյ ասել առաջի քաղաքակիրթ և լուսաւորեալ ազգաց և ազանց՝ ահա մեք և մանկունք մեր։

Օրհնելով զօգտաւէտ գործունէութիւն ձեր և զձեզ զամենեսին, մաղթեմք ի Տեառնէ պարգևել Միացեալ Ընկերութեանդ ի կենսատու աջոյ իւրմէ յաջողութիւն կատարեալ, յուրախութիւն սրտի Մերում և յերջանկութիւն ազգիս հայոց։

Ողջ լերուք, զօրացեալ շնորհօք Ս. Հոգւոյն և յաւէտ օրհնեալ ի Մէնջ. Ամէն։

ԳԷՈՐԳ Ե.

Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

ի 14-ն նոյեմբերի 1913 ամի
ըստ տոմարիս ՌՅԿԲ
ի Հայրապետութեան Մերում Բ ամի
յԱրարատեան Մայր Աթոռ ս. Էջմիածնի
ի Վաղարշապատ
Թիւ 1755

ԴՐ. ԲԱԼԱՍԱՆԵԱՆԻ ՕԳՏԻՆ

—

Ստացանք Շուլաւէրից, Արտաշէս Երիբէգեանից 5 րուբլի։ Նախորդ ստացվածների հետ միասին («Մշակ» № 291) ունենք ստացած ընդամէնը 85 րուբլի։

ՈՎ «ՄՇԱԿԻ» ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐԻՑ ԴԵՌ ՉԷ ՏՈՒԵԼ ԻՐ ԼՈՒՄԱՆ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՖՈՆԴԻՆ

—

Նոր-Նախիջևան, 29 դեկտեմբերի

Այսօր փոխադրեցի սինօդ 1294 ր. 20 կ., որը ստացել եմ 475 ր. տ. Անդրէաքեանի միջնորդութեամբ, 400 ր. պ. Յովսէփ Մելիքեանից և 419 ր. 20 կ.-ն էլ 207 գործակատարներից և ծառայողներից։ Առաջվայ ուղարկածիս հետ եղաւ 26,649 ր. 20 կ.։ Այս գումարի մէջը ամենաթանգ լուման՝ 419 ր. 20 կ.։ Ռոստովի յայտնի առևտրական տուն Ս. Կենջ-օղլուեան և Կ. Շապօշնիքեան ֆիրման իմ խնդրանօք յօժար կամք յայտնեց ծանօթացնել իր մօտ ծառայողներին ֆոնդի նշանակութեան և կարևորութեան հետ։ Փոքր մարդկանց բարի սրտերը խօսեցին և յանկարծ ամեն մէկը դրեց սեղանի վրա իր լուման։ Երկուսը լաւ ռոճիկներ են ստանում. պ. պ. Ալաճալեան և Կօժանիկեան. նրանք տուին 50-ական ր., Սրաբեանը 25 ր., Խալաթեանը և միւս Ալաճալեանը 15-ական ր., երկու Պօպովներ, Սախավեան 10—10 րուբլի, հինգ մարդ (Զաքիեան, Պետրոսեան, Յակոբեան, Ալաճալեան և Խոպէկեան) 5—5 րուբլի, յետոյ երեք, երկու, մէկ րուբլի, 50 կոպ., 30 կ. 25 կ. և 20 կոպէկ։ Այդպիսով 207 ծառայողներ դպրոցական ֆոնդին տուին 419 ր. 20 կ.։ Թող Կենջ-օղլուեանի և Շապօշնիքեանի գործակատարները և ծառայողները բարի օրինակ լինեն բոլորին։ Գործակատարի և ծառայողի լուման մեզ թանգ է։ Դպրոցական ֆոնդը պիտի ազգը փրկէ և պահպանէ, և ամբողջ ազգը մեծից մինչև փոքր, հարուստից մինչև աղքատ, պիտի բաժին ունենայ այդ գործում։

Հանգանակութիւնը շարունակում եմ։ «Մշակի» ընթերցողներ, ով ձեզանից դեռ չէ տուել իր լուման դպրոցական ֆոնդին, այդ սուրբ գործին, թող շտապէ տալ։ Ո՛վ դեռ չէ տուել։

Գր. Չալխուշեան

ԵՐԱԶ

—

Ծննդեան տօնի մեծ նշանակութեան առիթով իրար ետևից գլխումս կուտակվող մտքերը ճնշում էին ուղեղս. մտածում էի այն մեծ յեղաշրջման մասին, որը սրանից 1914 տարի առաջ տեղի էր ունեցել մարդկանց կեանքի և աշխարհահայեցողութեան մէջ։

Այն գաղափարները, որ ընդունել էր մարդկութիւնն իբրև անհերքելի ճշմարտութիւն և կրօնի կուռք դարձել, նոր ծագող լոյսի և մարդասիրութիւն ու հաւասարութիւն քարոզող վարդապետութեան առաջ խորտակվեցին, կորցրին իրանց արժէքը և վերագնահատման ենթարկվեցին։

Այդ մտքերի պաշարման տակ, նիրհս տարել էր, երազ տեսայ։

* *

Գիշեր էր, կանգնած էի մի մեծ ամայի ձիւնապատ դաշտում։ Շուրջս ո՛չ ոք և ո՛չինչ։ Տեսողութիւնս լարած՝ շատ այս ու այն կողմը նայելուց յետոյ, հեռաւոր հորիզոնում հազիւ-հազ նշմարեցի մի մեծ սարի ուրուագիծ։ Մի . ներքին բնազդումով քայլերս ուղղեցի դէպի այդ սարը։ Չը գիտեմ՝ որքան ժամանակամիջոցում հասայ սարին, բայց երբ մօտեցայ, տեսայ, որ ստորոտում մի գետակ կար, մակերևոյթը սառոյցի հաստ շերտով պատած, իսկ միւս ափին, ոչ-շատ հեռու բլրակի վրա, մի փոքրիկ աղօտ լոյս էր երևում։ Ովհետև շրջապատող խաւարը խիստ թանձր էր՝ հեռուից նշմարվող փոքրիկ լոյսն էլ աստղի նման փայլում էր և դէպի իրեն գրաւում։ Ուզեցի միւս ափը անցնել, բայց կամուրջ չը կար։ Սրտապնդված՝ սառոյցի վրայով անցայ և քայլերս ուղղեցի դէպի գրաւիչ լոյսը։ Երբ բաւականին մօտեցել էի արդէն բլրին, տեսայ որ այդ լոյսը մի կիսաւեր շինութեան պատի ճեղքերից է երևում։ Այդ րոպէին յանկարծ նկատեցի, որ միայնակ չեմ. ինձանից ոչ հեռու՝ նոյնպէս դէպի աւերակն էր շտապում ցնցոտիներ հագած մի ծերուկ։ Երբ հասանք կիսաւեր շէնքին, ես կանգ առայ, իսկ ծերուկը վստահ քայլերով ներս շտապեց։ Ես երկիւղով մօտեցայ պատի մէջի բացուածքներից մէկին և ներս նայեցի։ Սոսկալի աղքատութիւն էր տիրում ներսում։ Յատակի վրա ընկած էր մի մաշված խսիր, որի վրա նստած էր մի մանկահասակ կին և ձեռքին գրկած ունէր մի նորածին, գեղեցիկ մանուկ։ Ծերուկը մօտեցաւ կնոջը, ծունկ խոնարհեց նրա առաջ և հարցրեց.

— Ի՞նչ է նորածնի անունը։

— Չը գիտեմ,—պատասխանեց կինը։

Այդ րոպէին աւերակի մէջ մի տեսիլ պատահեց։ Յանկարծ խարխուլ առաստաղը փուլ եկաւ յատակի վրա, և մանկան շուրջը բազմաթիւ փուշեր թափվեցին։ Մայրը սարսափեց, Նախազգացումը զարհուրեցրեց նրան։ Մի ձեռքով երեխային ամուր սեղմեց կրծքին, իսկ միւսով փշերը դեն հրեց։

Ծերուկը, որ այդ միջոցին լուռ կանգնած էր, նկատեց որ փշերի հետ միասին մի փայլուն իր վայր ընկաւ. մօտեցաւ, փշերը քրքրեց, միջից մի սրտաձև, մաքուր, սպիտակ քար հանեց, որի վրա հրավառ, փայլուն տառերով փորագրված էր «սէր» բառը։ Մօտեցաւ մանկահասակ մօրը և՝ քարը ցոյց տալով ասաց.

— Այս մանկան անունը՝ «Սէր». դու մի վախենայ, մայր, սէրը երբէք չէ մեռնում. նա անմահ է. նա յաւիտենական է. նա կապրէ մինչև այն ժամանակ, երբ ողորմածութիւնը և ճշմարտութիւնը կը հանդիպեն իրար և գայլն ու գառը կարածեն միասին և չեն վնասի իրար, երբ...

* *

Այդ միջոցին, մի ինչ-որ աղմուկ զարթեցրեց ինձ. աչքերս բաց արի ու տեսայ, որ Թոռնիկներս շուրջս հաւաքված՝ իրանց փափլիկ թաթիկներով երեսս շոյելով ասում են.

Հասնելով գործարանի շրջապատին, նա քայլերը դանդաղեցրեց։ Թոյլ տուեց, որ ընկերներն առաջ գնան։

Դարպասի մօտ երկու պահապաններ խուզարկում էին բոլոր բանուորներին՝ չը լինի թէ նրանք գործարանից բան տանեն հետները։ Այդ կողմից նոր կառավարիչը, որ մի երիտասարդ ինժեներ էր, չափազանց խստապահանջ էր։

Նա ասում էր.

— Ամեն բան կարելի է ներել բանուորին, բացի գողութիւնից։ Գողի համար ես գութ չունեմ։

Գալուստը մօտեցաւ փայլուն առարկային, որ այլ ևս մի մութ կէտ էր առանց ֆորմայի։ Նա մի վճռական շարժումն արեց, թեքվեց և իր ուժեղ ձեռներով բարձրացնելով առարկան՝ շրջապատի վրայով ձգեց փողոց, ուսկից լսվեց նրա անկման խուլ թնդիւնը։ Ապա նա հանգիստ քայլերով մօտեցաւ դարպասին։ Նա վերջինն էր։ Պահապանները նրան սովորաբար չէին խուզարկում։ 12 տարի էր նա աշխատում էր գործարանում և ոչ ոք նրան չէր կասկածել։ Նա յայտնի էր իր մանկական հեզութեամբ և ամօթխածութեամբ, չը նայելով որ երկու մարդու ոյժ ունէր և աշխատում էր երկուսի չափ։

— Գնա, Գալօ, մենք քեզ ճանաչում ենք, —ասաց պահապաններից մէկը սովորական դարձուածքը,—երբ նա կանգ առաւ դարպասի մօտ, որ թոյլ տայ իրան խուզարկելու։

Գալօն ցնցվեց այդ խօսքերից և շտապեց դուրս գալ։ Դարպասը փակվեց։

Փողոցում նա սպասեց՝ մինչև որ բանուորների վերջին խումբն անհետացաւ։ Նա մօտեցաւ այն տեղին, ուր գցել էր առարկան։ Հանեց չուխան, փաթաթեց նրա մէջ առարկան, վերցրեց կռնատակն ու հեռացաւ արագ քայլերով։

Նրա համագիւղացիներից մէկը գործարանից ոչ այնքան հեռու պահում էր մանր ապրանքների խանութ։

Գալօն ուղղակի այնտեղ դիմեց։

Բարեբաղդաբար, խանութում ոչ ոք չը կար բացի խանութպանից։

— Օհօ, Գալօ,—հանդիպեց նրան մանրավաճառը, որ մի զուարթ, կատակասէր մարդ էր՝ կարմիր այտերով և հաստ պարանոցով,—այդ ինչ է պատահել։ Չը լինի թէ փէշդ ներսումդ վառել ես, որ ձիւն-ձմեռ չուխադ կռնատակդ ես բռնել։

Գալօն ոչինչ չասաց։ Աջ ու ձախ նայելով, կապոցը դրեց գասոյկայի վրա և նայեց խանութպանի երեսին։

— Այդ ինչ է։

— Կռան,—պատասխանեց Գալօն,—ճանապարհին ընկած էր, վերցրի, թող մնայ քեզ մօտ, Մարուք, էգուց կիմանանք՝ ով է տէրը, իրան կը տանք։

— Գտել ես հա՞,—պատասխանեց Մարուքը մի տեսակ հեգնութեամբ.—էհ, փառք Աստուծոյ, որ, վերջապէս, դու էլ մի բան գտար։ Ընկերներդ շատերը օր չի լինում որ բանէր չը գտնեն։ Դու այսքան տարի կոյր էիր։ Թող մնայ, կը գտնենք տիրոջը։

Գալօն ոչինչ չասաց, բայց հասկացաւ, որ Մարուքը զգաց իր սուտը։ Նա երեսը դարձրեց, որ դուրս գնայ։

— Սպասիր, այ մարդ,—կանչեց նրան խանութպանը։

Գալօն կանգ առաւ։

Խանութպանը բաց արեց դրամարկղը և, դուրս բերելով այնտեղից երեք րուբլի, առաջարկեց Գալօյին։

— Վերցրու։

— Ինչու համար։

— Վերցրու, փող է, հող չէ։

Գալօն նայեց թղթադրամին, ապա Մարուքի երեսին և վիզը քորեց։

— Վերցրու, նաղ մի՛ արա։ Քեզ համար է նորութիւն, ես սովոր եմ։ Դուքանիս երեսը տեսնում շատ կայ, կռան էլ, տրուբա էլ, մուֆթա էլ, ինչ ասես։ Քո ընկերներն են բերել։ Ես բոլորի տէրերին պիտի գտնեմ։ Քո կռանի տիրոջն էլ կը գտնեմ։ Երեք մանէթից աւելի չարժէ։ Վերցրու։ Դէ լաւ, այս էլ քեզ մի մանէթ։ Որ սպանես, աւելի չեմ տայ։ Ես գիտեմ որտեղ ես գտել։ Կառավարչին էլ ճանաչում եմ, օգնականին էլ։ Քրիստոսի սաքը-կերէքը վկայ, աւելի չարժէ։ Վերցրու։

Գալօն, առանց մի բառ արտասանելու, խլեց խանութպանի ձեռքից դրամը և դուրս վազեց, չուխան հագնելով։

Նա վազեց շուկայ։ Դրամն այրում էր նրա ձեռքը։ Շտապեց ազատվել նրանից։ Գնեց բոլորը, ինչ որ վաղուց մտքում վճռել էր գնել Ակօյի համար։ Աւելացան մի քանի կոպէկներ։ Մտաւ գինետուն, միմեանց վրա խմեց երեք բաժակ օղի, առաջին անգամ իր կեանքում։ Զուարթացաւ և շտապեց տուն Ակօյին էլ զուարթացնելու։

Տօնածառը դուրս եկաւ հրաշալի, մինչև անգամ աւելի լաւ, քան մի քանի աւելի հարուստ հարևանների մօտ։

Ակօն երջանիկ էր։ Ակօն ուրախութիւնից ոտների տակ երկիր չէր զգում։

Ուրախ էր և նրա մայրը։ Նա շարունակ կրկնում էր.

— Ա՜հ, վերջապէս, վերջապէս...

Բայց ինչ պատահեց Գալօյին։ Ահա երեք օր է՝ նա դարձել է անճանաչելի։ Ծննդեան երեկոն նա անց կացրեց տըխուր, Մկրտութեան օրը նոյնպէս, հետևեալ օրն ևս առաւել։ Մեծ մասամբ նստած խոնաւ ու մութ սենեակի մութ անկիւնում, նա լուռ նայում էր մերթ տօնածառին, մերթ Ակօյին, մերթ յատակի մի կէտին և գլուխը շուտ շուտ տարօրինակ շարժում։ Կնոջ հարցերին պատասխանում էր մութ բառերով և ձեռքի անորոշ շարժումներով։ Ակօյի երախտագէտ համբոյրներին նա պատասխանում էր ծանր հառաչանքներով, մինչև անգամ մի տեսակ սառնութեամբ։ Իսկ մի երկու անգամ նա նոյն իսկ հրեց իրանից փոքրիկին անսովոր կոպտութեամբ և հայհոյեց կնոջը։ Չը տեսնված բան։

Տօներն անցան, բայց տօնածառը դեռ ցցված էր սենեակի մէջ տեղում։

— Հերիք է, վերցրու, դէն կոցրու,—ասաց Գալօն կնոջն այն առաւօտ, երբ տօներից յետոյ աշխատանքը վերսկսվել էր։

— Չէ, հայրիկ, թող մնայ, թող մնայ,—աղերսեց Ակօն։

— Պահիր ինչքան ուզում ես, բայց ես չը տեսնեմ, չը տեսնեմ։

Նա շտապեց գործարան։

Ամբողջ օրը նա ինքն իրանը չէր, աշխատում էր արբածի պէս։

— Գալօ, գլուխդ բանեցրու. մուրճդ,—կրկնում էր վարպետը շարունակ։

— Զգոյշ եմ։

Բայց զգոյշ չէր։ Երկու անգամ նա զարկելու հերթը փախցրեց։ Երկրորդ անգամ շտապեց և նրա մուրճը դիպաւ ընկերոջ մուրճին։ Այդ ընդհարումից ընկերն ստացաւ զօրեղ հարուած ու ընկաւ գետնի վրա։

— Ի՞նչ արիր, աւանակ, դու արբած ես,—գոռաց վարպետը։

Առաջին անգամն էր Գալօն լսում այդպիսի բառեր։

— Ես արբած չեմ,—ասաց նա մուրճի կոթը սեղմելով ձեռների մէջ։

— Ուրեմն, գժվել ես։

— Խելքս գլխիս է, վարպետ։

Բարեբաղդաբար, հարուածը վտանգաւոր չէր և ստացողը բարի մարդ էր։

ժպտալով,—մի ուրիշ անգամ դու կը զարկես ինձ, երբ իմ օրին կը լինես։

— Բայց ինչ է քո օրը, ասա, որ մենք էլ իմանանք,—հարցրեց վարպետը։

— Ոչինչ, ոչինչ։

Արտասանելով այս բառը, նա այնպիսի մի զօրեղ հարուած տուեց շիկացրած երկաթին, որ սպիտակ պէծերը մինչև առաստաղ բարձրացան և ընկան հեռաւոր բանուորների վրա։ Մի քանի պէծեր դիպան վարպետի երեսին։

Բարձրացաւ ընդհանուր ծիծաղ։

— Գալօն գիշերը տանը չէ քնել,—կատակեցին ոմանք։

Վարպետը կատաղեց։

— Դուրս եկ շարքից, կորիր,—գոռաց նա,—դու կարող ես մարդ սպանել։

Գալօն մուրճը իջեցրեց, յենվեց նրա կոթի վրա արմունկներով, նայեց աջ ու ձախ և ասաց տարօրինակ ձայնով.

— Վարպետ, ես կեանքումս չեմ մտածել մարդասպանութեան մասին։ Գողութեան մասին էլ չեմ մտածել։

— Դու հիւանդ ես, գնա տուն, պառկիր,—ասացին մի քանիսը,—աչքերդ վառվել են կրակի պէս։

— Ես հիւանդ չեմ։

Եւ կամեցաւ գործը շարունակել։ Բայց այդ պահին յանկարծ սկսվեց մի իրարանցում։

— Ի՞նչ, ո՞վ, ե՞րբ,—լսվեցին այս ու այն կողմերից։

Բոլոր վարպետներն ու բանուորները դադարեցին գործելուց և շրջապատեցին կառավարչի օգնականին, որ բարձրաձայն գոռում էր.

— Շուտ, ամենքդ ժողովվեցէք, իսկոյն կը գայ։

— Ի՞նչ կայ, ինչ է պատահել,—հարցրեց

— Վեր կաց, տօն է. եկեղեցու զանգակները աւետում են Քրիստոսի Ծնունդը։

— Այո, սիրելիքս,—ասացի,—մեծ տօն է. շնորհաւորում եմ ամենքիդ Քրիստոսի Ծնունդը։ Կ.

ԿՈՎԿԱՍԻ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ ՆՈՐ ՕԳՆԱԿԱՆԸ

Կովկասի փոխարքայի զինւորական մասի նոր օգնական գեներալ Ա. Զ. Միշլաեվսկին ծնվել է 1856 թ.։ Նախնական կրթութիւնը նա ստացել է Ժիտոմիրի գիմնազիայում, իսկ զինւորական կրթութիւնը՝ Կոստանդինովի և Միխայլովի արտիլերիական ուսումնարանում, իսկ բարձր կրթութիւնը ստացել է գեներալ-շտաբի Նիկոլայեվի ճեմարանում, ուր աւարտեց դասընթացքը 1-ին կարգով և ներկայումս համարվում է այդ ճեմարանի պատուաւոր անդամ և վաստակաւոր պրոֆէսոր։ Բացի դրանից՝ Ալէքսանդր Զախարովիչը պատուաւոր անդամ է նաև Պետերբուրգի և Մոսկվայի Կայսերական Հնագիտական ինստիտուտների։

Ա. Զ. գեներալի աստիճան ստացաւ 1900 թ.։ Զանազան ժամանակներում վարել է զինւորական պաշտօններ Կիևի և Մոսկվայի զինւորական շրջաններում, իսկ յետոյ Պետերբուրգում, ուր իր աչքի ընկնող գիտական աշխատութիւններով գրաւեց ընդհանուրի ուշադրութիւնը և 1898 թ. նշանակվեց գեն.-շտաբի Նիկոլայեվեան ճեմարանի էկստրաօրդինար պրոֆէսոր, իսկ 1905 թ. միևնոյն ճեմարանում վաստակաւոր պրոֆէսոր էր։ 1909 թ. նա նշանակվեց գեներալ-շտաբի կառավարիչ։

Կովկասում Ա. Զ.-ի ծառայութիւնը սկսվեց համեմատաբար վերջերս Կովկ. 3-րդ զօրաբանակի հրամանատարի պաշտօնով, և այստեղ, այդ կարճ ժամանակամիջոցում, Ա. Զ. իրան ցոյց տուեց իբրև փորձառու զինւորական պետ և այժմ արժանացաւ փոխարքայի զինւորական մասի օգնականի բարձր պաշտօնին։

Ալէքսանդր Զախարովիչի գրչին պատկանում են շատ գիտական աշխատութիւններ։

ՄԵՐ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

Բնութիւնը մայրն է իր մէջ ապրող ժողովրդի։ Նայած մի երկրի կազմութեան, նրա կլիմայական, բուսական և այլ առանձնութիւններին կամ պակասութիւններին՝ ըստ այնմ էլ ապրում, սնվում, զբաղվում ու առաջադիմում է ժողովուրդը։

Կովկասում շնորհիւ բնական արգելքների և ճանապարհների կանոնաւոր հաղորդակցութեանց բացակայութեան, քաղաքների և գիւղերի ժողովուրդների միջև շփումը շատ դանդաղ է կատարվում. այդ պատճառով էլ մեր ծայրագաւառները միշտ մնում են կղզիացած, անշարժ և խաւար դրութեան մէջ, բաւականանալով միայն նահապետական սովորութիւններով։

Հայ ժողովրդի մէջ իրանց բարբառներով, կենցաղով, սեփական աւանդութիւններով ու սովորութիւններով կան շատ տարբեր համայնքներ։ Մինչև այսօր Կովկասի հայ ինտելիգենտներից շատ շատերին անյայտ են իրանց շրջապատող և մնացած տեղերի ժողովրդի դարդն ու ցաւը, նրա մտաւոր ու նիւթական պահանջների աստիճանը, որակը։

Հայ ազգի մեծամասնութիւնը գիւղական էլեմենտն է կազմում, որ բոլորովին նման չէ քաղաքի ժողովրդին։ Այդ երկուսի միջև խորը անդունդներ կան, որոնց հարթելը շատ երկար կը տևի։

Մեր գիւղն ու գրականութիւնը կենտրոնների համար է. գիւղացին՝ ղուռն պայմանների մէջ՝ չի կարողանում իր գլուխն ազատել ծանր հոգսերից և կենտրոնանալ իր մտաւոր պահանջներին բաւարարութիւն տալու համար. և հէնց այդ պատճառով էլ մեզանում ընդհանրապէս եւրօպական հասկացողութիւններով լուսամիտ երկրագործ ժողովուրդ գոյութիւն չունի։ Մեր գաւառի ժողովուրդը ռամիկ ծնվել է և կարծես թէ պէտք է ռամիկ էլ, մինչև պէս եղունգներով գետինը փորելով մեռնի՝ աշխարհից ու իր գործերից բեխաբար։

Կենտրոններում հաւաքված և հայ կեանքին խորթացած մեր ժողովուրդը որքան էլ որ առաջադիմէ և իր բոլոր պարագաներով զարգանայ, դարձեալ նա ամեն րոպէ կաշկանդված կը զգայ իրան, որովհետև ճամբին ու շուկայում միշտ մենակ և անզէն կը լինի։ Իսկ որպէսզի հայի ձայնը խրոխտ հնչվի, պէտք է մեր թէ լուսաւոր և թէ ունևոր վաճառական դասերը իրանց հոգսերից մէկը համարեն հայ երկրի և ժողովրդի բարգաւաճման խնդիրը և այն համոզման գան, թէ մէկը բոլորի համար, բոլորը մէկի։

Մեզանում մեծ ցաւ է դարձել ողորմութիւն խնդիրը։ Այսքան տարիներ շարունակ հայը միշտ անընդունակ է հանդիսացել ինքնուրոյն գործունէութեան և նրա ոտկորները ամրացել են ստրկութեան լծի տակ։ Կովկասը ամենահարուստ երկրներից մէկն է. ինչով կուզէք՝ կարող էք պարապել. և այդ աւելի արդիւնաւէտ կը լինի, քան Ռուսաստանի սահմանամերձներում ուրիշների դռները բաղխելն ու հալումաշ լինելը։ Հեռու Եւրօպայից գալիս են մեր երկիրը, մեզ և մեր հողն ու ջուրը շահագործում, երկրի հիւթը ծծում, իսկ մերոնք ընդհակառակը՝ հեշտը թողած դժուարի ետևից են ընկնում։

Կովկասը հարուստ հանքային աշխարհ է, բայց մեծ մասամբ անմշակ և անյայտութեան մէջ։ Միշտ լրագիրներում կարդում ենք, որ այս-ինչ, այն-ինչ գաւառում պատահմամբ հանք է գտնվել. հանքերը չեն պատահական, այլ մեր ժողովուրդը։ Ամեն տարի մեր երիտասարդները վերջացնում են ինժեներական ֆակուլտէտները, բայց նրանցից ոչ մէկը չի ձեռնարկել իր հայրենիքի առատ տարրերից օգտվելու։ Թէ ուսումը, թէ արուեստը և թէ այլ նման ճիւղերը բոլորն էլ կեանքի զէնք են ծառայում մարդու համար. եթէ այդ զէնքերից մենք չը պիտի օգտվենք և իր նպատակին չը պիտի ծառայացնենք, էլ ինչու համար ենք գլուխ տրաքացնում, կեանք մաշում. աւելի լաւ է չունենալ, քան ունենալ և թողնել որ ժանգոտվի։ Իւրաքանչիւր անհատի թէ բարոյական և թէ նիւթական շահերը պահանջում են՝ նախ իր շրջապատին ծառայել ու օգուտ տալ, յետոյ հեռուն երևակայել։

Փոխանակ օտար կապիտալիստների մեր երկիրը շահագործելուն, ինչ է, միթէ աջողութիւն չեն ունենայ և խրախուսանքի չեն արժանանայ, եթէ մեր ինժեներները մի ընկերութիւն կազմեն ու իրանց էներգիան գործադրեն մեզնում, մեր հանքային աշխարհի վրայ։ Այս գովելի ձեռնարկութիւնը, ես կարծում եմ, մեծ աջողութիւններ կունենայ ապագայում և միևնոյն ժամանակ մեր ժողովրդի համար էլ իր դուռը աշխատանքի նոր աղբիւր կը բացվի։

Գ. Խաչատրեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Նորութիւններ գիւղից

Շնող, 28 դեկտ.

Գիւղի ցանքսերը դեռ ևս ամբողջ ձմեռվայ ընթացքում ձիւնի երես չեն տեսել և թոյլ կերպով պտղում են չորացած հողերի երեսին։ Եղանակը կատարեալ գարնանային է։

Սակայն այս քաղցր եղանակը արդեօք ցանքսերի համար թունաւորված մեղրի նշանակութիւն չի ունենայ ապագայում։

Չը տեսնված թանգութիւն է ամեն բանի։

Դպրոցական արձակուրդների պատճառով գիւղ եկած ուսուցիչ-աշակերտները պատրաստութիւններ են տեսնում մանկական երեկոյթ կազմակերպելու ներկայացումով հանդերձ։

Մի խումբ գիւղացիներ հիմնում են մեր գիւղում մանր վարկային ընկերութիւն. սակայն, ինչպէս և ամեն օգտաւէտ գործ, այս գործը ևս ունի իր երդուեալ հակառակորդները։

Բայց յոյս կայ, որ հակառակ եղողների խիղճը կը ստիպէ նրանց մոռանալ անձնական հաշիւը և սեփական եսը չը դարձնել հասարակական շահերի ճանապարհի «տորմօզը»։

Բ. Մկրտումեան

Բոսմենի ոճրագործութիւն

Զաքաթալա, 27 դեկտ.

Քաղաքիցս մի քանի վերստ հեռաւորութեան վրա Ալիաբաթ ենգիլօյաբնակ (մահմեդականութիւն ընդունած վրացիներ) գիւղում երէկ պատահել է հետևեալ դէպքը։

Մի տեղական բնակչի 15 տարեկան կինը երեկոյեան ընթրիքի ժամանակ կերակուրի մէջ խառնելով տնային ինչ-որ թոյն՝ տալիս է իր երիտասարդ մարդուն ուտելու։ Կերակուրը ուտելուն պէս մարդն իրան թունաւորված զգալով՝ շտապում է Ալիաբաթի հիւանդանոցի բժշկի մօտ և՝ պատմելով եղելութիւնը՝ հոգին աւանդում սոսկալի տանջանքների մէջ։ Սկսվում է քննութիւն. հանգուցեալի կինը ամեն բան խոստովանում է, յարակցելով որ ինքը սիրահարվելով իրանց գիւղացի մի երիտասարդի վրա՝ վերջինիս խորհրդով թունաւորեց իր մարդուն, որ իր տարփածուի հետ ապրի ազատ-համարձակ։

Պէտք է ասած, որ մեր շրջանի թուրք գիւղերում անբարոյականութիւնն ու սիփիլիսը գագաթնակէտին են հասել։

Սօյղաղէ

Մի Բոսմենի ոճիր

Հաղբատ, 23 դեկտեմբերի

Հէնց այս գիշեր տեղի ունեցաւ մի սպանութիւն վանքի բակում, հետևեալ հանգամանքներում։

Անցեալ տարի մեր հարևան Քարինջ գիւղում մի երիտասարդ թռչուններ որսալիս՝ նրա հրացանի գնդակը պատահմամբ սպանում է հակառակ կողմից գալիս եկող մի ուրիշ տղայի, որի ուղղակի կրծքի մէջ է խրվում գնդակը։

Անզգոյշ որսորդը դատապարտվում է վեց ամիս Հաղբատի վանքում մնալու, որպէս բանտարկութիւն։ Եւ արդէն մօտ երեք ամիս էր, ինչ ամենայն համակերպութեամբ կրում էր իր պատիժը այդ վանքում։

Այս գիշեր վանահայրը ժ. 1-ին իր սենեակում քնած միջոցին յանկարծ լսում է իր կից սենեակում, ուր այդ բանտարկեալն էր լինում քնած, հրացանի ձայն և դրա հետ՝ «վա՜յ, հայր-սուրբ, ինձ տուին, քոմագ արա» գոչիւնը։ Սարսափահար վարդապետը օգնութեան է գնում և տեսնում անկողնից յատակին ընկած և արեան մէջ շաղ եկած ու դեռ ևս կենդանութեան նշան ցոյց տուող այդ բանտարկեալի մարմինը։ Ջահին կարելի չէ լինում փրկել մահվանից։ Մարդասպանը մնում է անյայտ։

Արամայիս Պօղոսեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ «Մշակի» այսօրվայ համարը բաղկացած է $1^1/_2$ թերթից։

◆ Ծննդեան տօների պատճառով «Մշակի» հետևեալ համարը լոյս կը տեսնէ հինգշաբթի, յունվարի 9-ին։

◆ «Մշակի» անցեալ 1913 թ. վերջին համարում (№ 292) մենք մեր շնորհակալութիւնն էինք յայտնել մեր աշխատակիցներին ու թղթակիցներին՝ իրանց աշխատակցութեան համար։ Ցիշված աշխատակիցների շարքում սխալմամբ մոռացել ենք յիշել և մեր հետևեալ աշխատակիցների անունները. Բհեա, Մ. Ղազարեան, Մակար Ջմշկեան, Աստ. Վարդանեան և Արտադ։

◆ Սարգիս Կուկունեանի բանտի մէջ վախճանվելու լուրը մենք հաղորդեցինք, հիմնվելով տիկին Ս. Զաքարեանի՝ Գիշի գիւղից մեզ գրած նամակի վրա, որ տպվեց «Մշակում»։ Այժմ «Հորիզոն» թերթը հաղորդում է, որ այդ լուրը ճիշդ չէ։ Անչափ ուրախ կը լինենք, եթէ չը ճշդվէր այդ լուրը։ Ուստի կը սպասենք լրացուցիչ տեղեկութիւնների։

◆ Չորեքշաբթի, յունվարի 8-ին, Գրական-Գեղարվեստական Սալօնում Մեսրոպ վ. Մաքսուտեանց կը դասախօսէ հնդկական «Շակունդալա» դրամայի և ընդհանրապէս հնդիկ գրականութեան մասին։ Մուտքը անուանական՝ յատուկ հրաւէրներով է։ Սկիզբը երեկոյեան ժամը 9-ին։ Սահմանափակ թւով կողմնակի մարդիկ ևս կարող են ներկայ լինել դասախօսութեանը՝ վճարելով մուտքի համար 1 ր.։ Տոմսակները կարելի է ստանալ Տ. Նազարեանի մօտ՝ Գրական-Գեղարվեստական Սալօնում։ Աշակերտների համար մուտքն արժէ 50 կ.։

◆ Գանձակից մեզ հաղորդում են, որ քաղաքային վարչութեան անդամ ընտրվել է Մովսէս Եպիսկոպոսեանը։ Ընտրութիւնը համարում ենք աջող։

◆ Թիֆլիսի ոստիկանապետը յայտարարում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ Ցորդանանի հանդէսներին մասնակցող հասարակութեանը, Օլգինսկի փողոցի անկիւնից և Վէրայի վերելքից այն կողմը թոյլ չի տրվի, իսկ որոնք կամենում են ներկայ գտնվել Ջրօրհնէքին, կարող են անցնել Օլգինսկի փողոցով և Ցերկօվնի նրբափողոցով, Վէրայի գերեզմանատան կողմից։

◆ Ինչպէս յայտնի է, ներկայումս Պետերբուրգում տեղի են ունենում ժողովրդական կրթութեան համառուսական համագումարի նիստերը։ Համագումարի այլազգիների մասնաժողովը, ինչպէս գրում է «Р. В.»-ն, հայկական դպրոցի հարցի առիթով ընդունել է Տիգրանեանի զեկուցագրի թէզիսները, որ խօսել է այն մասին, թէ մինիստրութեան հետ միասին պէտք է թոյլ տրվի նաև հայ հասարակական կազմակերպութիւններին աշխատել ժողովրդի լուսաւորութեան ասպարէզում։ Բոլոր առարկաների դասաւանդութիւնը պէտք է լինի մայրենի լեզուով։ Ռուսաց լեզուի աւանդումը սկսվում է երրորդ տարուց ոչ շուտ։ Հայ դպրոցներում ուսուցիչներ նշանակելը և ուսումնական-մանկավարժական գործի դրութեան ու ընթացքի վրա անհրաժեշտ ազդեցութիւնը պէտք է տրված լինի տեղական հասարակական դեմօկրատիկ կազմակերպված ինքնավարութիւններին։

◆ Ինչպէս տեղեկացնում են Պետերբուրգից, «окладные сборы» կոչված հաստատութեան փոխ վերատեսուչ Տէր-Ղուկասեանը նշանակվում է վերատեսչի պաշտօնում։

- Յունվարի 2-ին Թիֆլիսի գեներալիտէտը ճաշով պատուեց Պետական Խորհրդի անդամ գեներալ Շատիլովին, որ այս օրերս կը մեկնէ Պետերբուրգ։

◆ Ներկայումս Անդրկովկասի երկաթուղիների վարչութեան կառավարչի գործերը տնօրինում է ինժեներ Զուրաբեանը։ Լուրերի համաձայն, բարօն ֆօն-դէր Րօօպի տեղ Անդրկովկասեան երկ. կառավարիչ նշանակվելու է Պետերբուրգի գեներալ Վասիլեվսկին։

◆ Թիֆլիսի ժողովրդական համալսարանի ընկերութեան կենտրոնական վարչութեան հերթական նիստը, տօնի պատճառով, փոխարէն երկուշաբթի օրվայ, տեղի կունենայ երեքշաբթի օրը։ Այդ նիստում ներկայ եղող անդամները պէտք է նշանակեն ընդհանուր ժողովի օրը, երբ պէտք է ընտրվեն վարչութեան նոր անդամներ։

◆ Մեզ տեղեկացնում են, որ դեկտ. 28-ին Հաղբատ վանքում աւազակները սպանել են այն մարդուն, որ ուղարկված էր այնտեղ ապաշխարելու։ Բացի դրանից, դեկտեմբերի 30-ին նոյն վանքից, հաւանօրէն միևնոյն աւազակները, յափշտակել են մի քանի զարդեր։

◆ Ռոստովի քաղ. վարչութիւնը կազմել է զեկուցագիր ներկայացնելու քաղաքապետին Նոր-Նախիջևանի դումայի իրաւասուների ծառայութեան ժամանակի մասին։ Ամենաւագ իրաւասու հանդիսանում է Գր. Չալխուշեանը, որ ծառայում է աւելի քան 32 տարի։

◆ Կովկասի փոխարքան հաստատեց Խալիլ-բէկ Խասմամէդովին Գանձակի քաղաքագլխի պաշտօնում։

◆ Պետական Դումայի անդամ Սկօբելեվին իշխանութիւնը չը թոյլատրեց դասախօսութիւն կարդալ բանուորների ապահովագրութեան մասին Բագւում։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային էլեկտրական կայարանից էլեկտրական լոյս ստանալ ցանկացողների թիւը հետզհետէ աւելանում է։ Այդ պատճառով էլ որոշված է աւելացնել Դիզել մեքենաների թիւը։

◆ Հարց է բարձրացված Հալաբարում ևս հաստատել հրդեհաշէջների խումբ թէ Հալաբարի և թէ Նաւթլուղի շրջանի համար, ի նկատի ունենալով որ այդ երկու մեծ քաղաքամասերը շատ հեռու են կենտրոնական հրդեհաշէջների կայարանից։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎՐԱՑ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

◆ Վրաց մէջ Գրագիտութիւն Տարածող Ընկ. խորհուրդը մի ստիպենդիա է հաստատել գիւղատնտեսական գիտութիւն տարածելու նպատակով։ Ստիպենդիան կը հաստատվի այս յունվարի 1-ից։ Ստիպենդիանտի ընտրութիւնը կը կատարէ Վրաց Գիւղ. և Տնայնագործ. Ընկերութիւնը։ Ցետագայում, ամեն տարի կորոշվեն նոր ստիպենդիաներ։ Իւրաքանչիւր ստիպենդիանտ կը ստանայ 25 ռուբլի։

◆ Բագւում լոյս տեսնող, այժմ դադարած «Մղարօ» շաբաթաթերթի խմբագրին՝ դատաստանական պալատը դատապարտեց 6-ամսեայ բանտարկութեան։ Նոյն պալատը

— Գողութիւն,—պատասխանեց մէկը,—կասան են գողացել գործարանից։ Կառավարիչը գալիս է քննութիւն անելու։

Գալօն գունատվեց։ Մուրճը ձեռքում՝ նա դանդաղ քայլերով մօտեցաւ խմբվածներին։

Եկաւ կառավարիչը գործակատարներով ու պահապաններով շրջապատված։

Տիրեց ընդհանուր լռութիւն։ Բանուորների կոպիտ, մրոտ դէմքերն արտայայտեցին խորին լրջութիւն։ Նրանք նայում էին միմեանց հետաքրքրված, երկիւղով։

Գողութիւն, ներկայ կառավարչի օրերում, երբ գողութիւնը յայտարարված է բարձրագոյն յանցանք, աւելի քան գործադուլը։ Ո՞վ պիտի լինի դժբաղդը, որ ինքն իրան կործանել է։

Կառավարիչը խօսեց խորին լռութեան մէջ.

— Լսեցէք, գործարանի բակից գողացված է մի մեծ և նոր կասա։ Թէ երբ՝ չը գիտեմ։ Այս պատճառով ես պահապաններին կենթարկեմ տուգանքի։ Բայց որ գողացողը ձեզանից մէկն է, այս ես հաստատ գիտեմ։ Դէհ, թող առաջ գայ մեղաւորը և գողութիւնը խոստովանի։ Ես նրան ոստիկանութեան ձեռքը չեմ յանձնի և բանտ չեմ նստացնի։ Ես նրան կարձակեմ առանց վատ հետևանքների։ Լսո՞ւմ էք։

Նորից տիրեց լռութիւն։ Նորից բանուորները նայեցին իրարու։ Ապա սկսվեցին շշուկներ, ենթադրութիւններ, փոխադարձ կասկածներ։ Կասկածեցին ամենքին. և՛ նրանց, որոնց անցեալում մեղքեր կային, և՛ նրանց, որոնք կասկածներից դուրս էին։

Ոչ ոք չը յիշեց Գալօյի անունը, ոչ ոք չը նայեց նրա կողմը։ Իսկ նա կանգնած էր խմբից մի փոքր հեռու, մեն-մենակ, գունատ, աչքերը յառած գետնին։ Նրա շրթունքները դողում էին, լայն կուրծքը ուժգին բարձրանում էր ու իջնում։

Ձեզ ուզում մատնել ձեր ընկերոջը։ Օգնական, հեռախօսով կանչեցէք ոստիկանին և խնդրեցէք, որ հետը ոստիկանական շուն բերի։ Շունը դրանցից աղնիւ է։ Նա կը գտնէ գողին։ Պահապաններ, ինչո՞ւ չէք խօսում։ Ո՞ւմ էք կասկածում, ասացէք...

— Սիմօնին, Սիմօն Գալօյեանցին,—ասացին պահապանները միաբերան։

Բանուորները հառաչեցին, թեթևութիւն զգալով։ Չէ որ չար կասկածը կարող էր ընկնել նրանցից իւրաքանչիւրի վրա։

Մի քանիսը, որոնց անցեալում մեղքեր կային, ասացին.

— Այո, Սիմօնը յայտնի է, անպատճառ նա է գողացել։

Առաջ եկաւ մի նիհար, կուրծքը ներս ընկած երիտասարդ։

— Դու ես Սիմօնը,—հարցրեց կառավարիչը։

— Հրամանքս։

— Դու ես գողացել կասան։

— Չէ, աղա, ես գող չեմ։

— Այդ կը տեսնենք. պահապաններ, տարէք սրան, ես իսկոյն ոստիկանին կը կանչեմ հեռախօսով։

Պահապանները բռնեցին Սիմօնի թևերից։

— Թողէք ինձ, թողէք, ես գող չեմ,—պաշտպանվում էր բանուորը։

— Շունը կասի՝ գող ես թէ չէ,—ծիծաղեցին ոմանք։

— Դէ, ցրվեցէք ձեր գործին,—հրամայեց օգնականը և հետևեց կառավարչին, որ գողին գտած համարելով՝ դիմեց դէպի արհեստանոցի դռները։

Ցանկարծ Գալօն, որ մինչև այդ րոպէ անշարժ կանգնած, ոչ մի բան չէր արտասանել, գոռաց.

— Տղերք, թողէք կառավարիչը սպասէ։

Ամբոխը նորից խմբվեց։ Կառավարիչը կանգ առաւ դռների առջև։

Ճեղքելով ամբոխը, Գալօն հաստատ քայլ...

— Կասան ես եմ գողացել,—ասաց նա անյողդողդ ձայնով,—Սիմօնին բաց թողէք։

Ամենքը զարմացան։

— Նա գժվել է, նա արբած է, դէլին է տալիս,—լսվեցին այս ու այն կողմերից։

— Դո՞ւ,—զարմացաւ կառավարիչը։

— Այդ անհաւատալի է,—ասաց նրա օգնականը։

— Սուտ է ասում Գալօն, Գալօն չէ գողացել, Գալօն աղնիւ է,—լսվեցին ամեն կողմից։

— Գալօն աղնիւ էր, տօնածառը նրան գող շինեց,—արտասանեց Գալօն։

— Տօնածա՞ռը, ինչ ես ասում,—գոչեց կառավարիչը։

— Ես ասում եմ, կասան ես եմ գողացել։ Մարդ ուղարկիր մանրավաճառ Մարուքին հարցնելու։ Կասան ծախել եմ նրան չորս մանէթով։

Կառավարիչը հրամայեց Սիմօնին ազատ թողնել։

Պահապանները մօտեցան Գալօյին։

— Իսկի հարկաւոր չէ ինձ բռնել,—ասաց Գալօն,—ես ինքս կանեմ, ինչ որ հարկաւոր է անել։

— Եկ գրասենեակ, կը կարգադրեմ,—հրամայեց կառավարիչը։

Գալօն հետևեց նրան։

Նոյն երեկոյ նրան արձակեցին առանց վկայականի։

Հինգ օր անցած՝ Գալօյի կապտած դիակը գտան ծովի ափին աւազի մէջ։

Շիրվանզադէ

ՃՐԱԳԱԼՈՅՑԸ

(Ըստ ղպտիական աւանդութեան)

Ղպտի ծերունին ասաց.

Ահա ինչ են աւանդել մեր իմաստուն հայրերը և պապերը։

— Հերովդէսի հոգին մռայլվել էր, լսելով որ այնտեղ, Բեթղեհեմում, ծնվել է Հրէից Թագաւորը։ Նստած պալատում, նա երկնում էր միտք ինչպէս կորցնել Նորածին Մանուկին։ Սև ագռաւների նման սաւառնում էին նրա մտքերը, իսկ սատանան շշնջում էր նրա ականջին սոսկալի խօսքեր։

Զայրացած իր դեսպանների վրա, որոնք չէին կարողացել գտնել Բեթղեհէմի տներում Արքայական Մանկան, Հերովդէսը հրամայեց կոտորել այդ քաղաքում ծնված բոլոր երեխաներին, և զինւորականները, չը համարձակվելով չանսալ նրա հրամանին, վշտահար սրտով գնացին կատարելու նրա կամքը։

Պայծառ ջերմ երեկոյ իջաւ Բեթղեհէմի վրա։ Ծաղկած ծառերի և հոտաւէտ բոյսերի անոյշ բուրմունքով լցված օդի մէջ տիրում էր այնպիսի խաղաղութիւն, որ լսելի էր դաշտային խոտի աճումը և ծիլը հողի միջից։

Բնութիւնը պաշտպանում էր քնած Մանկան և նրա Մօր հանգստութիւնը։

Այն քարանձաւի մուտքին, ուր քնած էր Մանուկը անուշաբոյր խոտի վրա, հին մսուրի մէջ, նիրհում էր ծերունի Ցովսէփը, և ականջները խշշած կանգնած էին ուղտը, ձին և փոքրիկ սպիտակ աւանակը։ Քարանձաւի գլխին կանգնած պայծառ աստղը մեղմ լուսով ողողել էր սուրբ ընտանիքի անդորր բնակարանը։

Նիրհում է Ցովսէփը, և նրա սիրտը լի է անձկութեամբ։ Հազիւ մեղմ սօսափիւնից նա բացեց աչքերը և խօրաթափանց նայուածքով յանկարծ նկատեց հեռւում զինւորականների ջոկատը, լսեց զինւորների տրտունջի խօսքը Հերովդէսի դէմ, որ ուղարկել էր նրանց՝ սպանելու Մանուկին։ Եւ նոյն ակնթարթում նա լսեց մի ձայն, որ ասում էր իր հոգուն.

— Վեր կաց, վերցրու Մօրը և Երեխային և հետևիր ուղեցոյց աստղի շաւղին, այնտեղ, ուր նա կը տանէ։

Նորից անձկութիւնը մտաւ Ցովսէփի սիրտը. ինչպէս կարող է Մարիամը Որդու հետ ճանապարհ գնալ։ Նա մտածմունքի մէջ ընկաւ։

Ցանկարծ նրա ականջին հասաւ մի զարմանալի խօսակցութիւն։ Եւ լսեց Ցովսէփը, թէ ինչպէս իրար հետ խօսում էին ուղտը, ձին և աւանակը։

— Ես լսում եմ մահաբեր թշնամիների մերձեցող քայլերի տրոփիւնը,—ասաց ձին.—պէտք է փրկել Մօրը և Մանուկին։

— Ես նրանց մէջքիս վրա կառնեմ,—ասաց ուղտը,—և կը սլանամ նրանց հետ աւելի արագ՝ քան հողմը անապատի աւազի միջով, և թշնամիներն անզօր կը լինեն իմ ետևից հասնել։

— Ոչ,—ասաց ձին,—դու արագ ես վազում, բայց քո քայլուածքը, իբրև ալիք ծովի վրա, կը յոգնէ Մանուկին։ Աւելի լաւ է՝ ես տանեմ նրանց։

Միայն աւանակը լռում էր։

— Ինչո՞ւ դու ևս չես խօսում,—հարցրին նրան ուղտը և ձին.—կամ գուցէ դու չես կամենում ծառայել Նրան։

— Ես ինչպէ՞ս եմ։ Ես փոքր եմ և չեմ կարող այնպէս վազել, ինչպէս դուք։ Ես կարող եմ միայն կամաց երկրով գնալ, և կանայք իմ վրա կրում են ջրի սափորներ։ Միթէ կարող եմ տանել Մանուկին։

Մի րոպէ լռեցին ուղտը, ձին և ապա դիմեցին աւանակին։

— Քո երիշը աւելի նման է օրօրոցի ճօճիւնին, քո սպիտակ մազը կը ձուլվի անապատի աւազի հետ, և թշնամիները քեզ չեն տեսնի։ Տար դու Մօրը և Երեխային, իսկ մենք, երբ նկատենք զինւորների մօտենալը, իսկոյն կը փախչենք զանազան կողմեր և հալածողների համար հետքը կորցնել կը տանք։

Լսեց Ցովսէփը իմաստուն որոշումը և վարվեց նրա խորհրդով։ Երբ աղջամուղջը իջաւ, նա ծածկեց աւանակին քղամիտով և, նստեցնելով նրա վրա Մօրը Որդու հետ,

Բուլթյխսում լոյս տեսնող, ներկայիս դադարած «Թամամէզրովէ ֆիէզման» օրաթերթի խմբագիր Զանելիձէին դատապարտեց 8-ամսեայ բանտարկութեան, համաձայն քրէական պատժագրքի 129-րդ յօդուածի տրամադրութեան։

◆ Օդեսայի համալսարանի ուսանող Միխայիլ Կվինիխիձէն, որ վերջերս գործողութեամբ վիրաւորեց «Սախ. Գազէթի» թերթի թղթակից ուսանող Գ. Բաճվելիշվիլիին, «Սախ. Գազէթիի» միջոցով հրապարակային ներողութիւն է խնդրում վրացի հասարակութիւնից իր վատթար արարքի համար։

◆ Ճիաթուրայի մարգանեց արդիւնաբերողների խորհուրդը 300 ր. յատկացրեց Լայլաշի գիւղի հրդեհից վնասված հրէաների օգտին։

◆ Լայպցիգի համալսարանի ուսանող Տիտոս Մարգելաշվիլին քննութիւն տալով պրոֆէսորական ժիւրիին՝ ստացել է փիլիսոփայութեան դոկտորի կոչումն։

◆ Զ. Ճիճինաձէն հրատարակել է մի նոր աշխատութիւն, որը պատմական նշանակութիւն ունի։ Աշխատութիւնը վերաբերում է վրաց պատմութեան մէջ նշանաւոր դէմք արքայ Վախուշտիի պատմական փաստաթղթերին։

◆ Յունվարի 26-ին տօնվելու է դերասան Կոտէ Ղիփիանիի բեմական գործունէութեան 45-ամեակը, Վրաց թատրոնում։ Բժ. Ի. Գոմարթելին արդէն կազմել է յոբելեարի ընդարձակ կենսագրութիւնը։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ՍԱԼՈՆ

Յունվարի 4-ին Գրական-Գեղագիտական Սալոնի հերթական jour fixe-ը թէև նուիրված պիտի լինէր Խաչ. Աբովեանի յիշատակին, բայց այդ յետաձգվեց մի այլ անգամվայ։ Ներկաները, նախագահութեամբ Ս. Արծրունու, մտքերի փոխանակութիւն ունեցան դերասան Մ. Աղայեանի բեմական գործունէութեան 35-ամեակը տօնելու մասին։

Ժողովականները ընտրեցին մի մասնաժողով, որ պարտականութիւն ունի գլուխ բերել բեմական ·երկարամեայ մշակ Մ. Աղայեանի յոբելեանական տօնակատարութիւնը։ Մասնաժողովը, որի կազմի մէջ մտնում են վրացի դերասաններ Վլ. Ալեքսի-Մեսխիշվիլին, Վասօ Աբաշիձէն և տ. Սիրանոյշ, Բենիկ վարդ., տ. Ս. Բուդաղեան, Ս. Արծրունի, Ալ. Եզեկեան, Աբէլեան, տ. Գէնջեան, Ց. Մելիք-Բախտամեան, դերասան Վ. Փափազեան և Ն. Թարխանեան, պիտի բանակցութեան մէջ մտնեն Հ. Դրամ. Ընկ. վարչութեան, դերասանական խմբի և մեր կուլտուրա-կրթական հաստատութիւնների հետ, որպէսզի ընդհանուր ոյժերով կարելի լինի գլուխ բերել դերասան Մ. Աղայեանի բարոյական և ընդհանուր նիւթական աջակցութեան հայ հասարակութեան համար պարտաւոր գործը։ Երեկոյթին, թէ սկզբում և թէ վերջանալուց առաջ եղան երգեցողութիւններ և նուագածութիւններ, որոնց մասնակցեցին M-elle Ալէքսանդրա Ելիզավետա, Լորդկիպանիձէ, Է. Բոլջի, M-elle Սոլովիեվա և այլք։ Վերջում մեր երիտասարդ գիտնական Մեսրոպ վարդ. Մաքսուտեանը հասարակութեան խնդրանօք յունարէն և պարսկերէն, առաջինը Կօրնիլիա Պրէվէզիօտիսից և երկրորդը Հաֆըզից, մեծ աջողութեամբ արտասանեց կտորներ, ապա ինքն իսկ թարգմանելով հայերէնի և ստանալով բուռն ծափեր։ Ց. Գ.

ՆՈՐ ՍՏԱՑՎԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1) Օրացոյց և պատկեր տօնից 1914 Թւականին Քրիստոսի, Թիֆլիս, 1914 թ.։ 2) Հատուածական օրացոյց 1914 թւի, էջմիածին, գ. 45 կ.։ 3) «Մարգարիտներ հայ բանաստեղծութեան» Ե. Լալայեանի, էջ 303, գ. 1 ր., Թիֆլիս, 1913 թ.։ 4) «Վլասիոսի վախճանը» Գ. Բաղդասարեանի, էջ 72, գ. 50 կ., Թիֆլիս, 1913 թ.։ 5) «Զանգի» Խ. Խաչատրեանի, էջ 16, գ. 5 կ., Թիֆլիս, 1913 թ.։ 6) «Օտար փունջեր» Թարգմ. Մելիք-Վարդանեանի, էջ 159, գ. 80 կ., Թաւրիզ, 1913 թ.։ 7) «Նիւթեր հայ մելիքութեան մասին. «Դիզակի մելիքութիւնը» Ա. պրակ, Առաքել վարդապետի, էջ 82, Վաղարշապատ, 1913 թ.։ 8) «Մի բացատրութիւն» Բագիլի, էջ 17, Թիֆլիս, 1913 թ., 9) «Մի ժամվայ նախարարը» Փօկսի, Թարգմ. Անկոյեանի, էջ 26, գ. 15 կ., Թիֆլիս, 1913 թ.։ 10) «Կրթական ճանապարհորդութիւն» ըստ Վօրիսհօֆերի, էջ 108, գ. 20 կ., Թիֆլիս, 1913 թ.։

ՄԱՄՈՒԼ

Նոր-Տարվայ օրը բոլոր երկրների մամուլը աշխատում է խաղաղութեան, սիրոյ և փոխադարձ համերաշխութեան քարոզիչ համդիսանալ։ Բայց բացառութիւն կամեցաւ անել «Зак. Рѣчь» թերթը, որ Նոր-Տարվայ համարում չը մոռացաւ պարձակել քարեր, սլաքներ նետել հայերի հասցէին։

Նոր-Տարվայ առիթով շնորհաւորելով վրաց «բազմաչարչար» ժողովուրդը, մաղթելով նրան երջանկութիւն, նա, ի միջի այլոց, հետեւեալ խօսքերն է ուղղում նրան.

Աւելի քան 100 տարի սրանից առաջ դու ձուլեցիր քո կեանքը քեզ դաւանակից ռուս ժողովրդի շահերի հետ։ Քո տանը, Վրաստանում, քո տանը Թիֆլիսում—վրաց թագաւորութեան հին մայրաքաղաքում—դու երազում էիր ապրել և աշխատել միասին ռուս ժողովրդի ներկայացուցիչների հետ...։ Բայց և դու և քո դաւանակիցները, այդ դարի ընթացքում, տանտէրից դարձաք հիւրեր...։ Միայն աւելի քան մի միլիոն հայեր այդ դարի ընթացքում դրսից գաղթեցված են Կովկասի սահմանները։ Քո պապերի և նախապապերի նուիրական արիւնով առատօրէն ոռոգված հողերը անցնում են եկւորների ձեռքը։ Երեսուն արծաթով նրանք գնում են մաս-մաս քո մայր-հայրենիքը։ Տասնեակ հազար դեսեատիններ կորչում են ամէն տարի քո տեղաւորման համար...

Նոր երջանկութիւն, վաղուց ցանկալի երջանկութիւն—ռուս մարդկանց մտածման եղանակի մէջ փոփոխութիւն—ցանկանում եմ քեզ Նոր-Տարվայ առիթով, իմ մայրենի ժողովուրդ։

Ցանկանում եմ, որ Բարձրեալը բանայ վրացիների համար այն մարդկանց աչքերը, որոնք ուղարկվել են մեզ մօտ, Կովկաս, իրագործել Ռուսաստանի թագաւորների կամքը...։

Որպէս զի մեզ հնարաւորութիւն տրվի պահպանել մեր տերրիտօրիան...։

Որպէս զի մեր մայրենի լեզուն վտանգաւոր չը համարվի Մեծն Ռուսաստանի ամբողջութեան համար...։

Որպէս զի մեզ վերստին տրվի այն եկեղեցին, որ պահպանում էր մեր մէջ հաւատ 2000 տարվայ ընթացքում...։

Որպէս զի, նախկին վրաց թագաւորութեան սահմաններում, մենք, վրացիներս, չը համարվենք պարիաններ, չը ստիպվենք ծախել մեր մէջքը ամեն մի եկւորի առաջ...։

Ուրեմն, դուրս է գալիս, որ հայերը ոչ թէ Թիֆլիսի բնիկ ժողովուրդ են, այլ եկւորներ, որ հայերը դուրս են արել վրացիներին նրանց երկրից, գրաւել են նրանց հողերը և դարձրել վրացիներին պարիաներ, որ հայերը Ցուդայի նման 30 արծաթով մատնում են արքայներին (իմա վրացիներին)։ Մի խօսքով, հայերը մի տեսակ վրացակերներ են, որոնց դէմ խաչակրաց արշաւանք պէտք է սկսել։

Բայց Գոտուայի թերթը դրանով չէ բաւականանում, այսինքն չէ բաւականանում զինաւորել վրացիներին հայերի դէմ։ Մի այլ առաջնորդող յօդուածով նա միութեան կոչ է անում ռուսներին և մուսուլմաններին կանելու ընդհանուր թշնամու դէմ։ Ճիշդ է, նա ընդհանուր թշնամի ասելով հայ ժողովրդի անունը չէ տալիս, այլ միայն հայ պլուտոկրատիայի անունն է տալիս, բայց ներկայ դէպքում հայ պլուտոկրատիան դիմակ է։ Գոտուան ուրախ է, որ

հասաւ յեղաշրջման րոպէն։ Առաջ եկաւ ըէակցիա (հայերի ոտնձգութիւնների դէմ)։ Եւ ահա ինքնապաշտպանութեան բնական զգացմունքի ոյժով երկրի ռուս, վրացի և մուսուլման ազգաբնակութեան գիտակից տարրերի սրտերը սկսեցին բաբախել միաբան. Նրանք սկսեցին հասկանալ իրար։ Ընդհանուր վտանգը ամուր հիմք դրեց նրանց մտերմական միութեան և սերտ կապակցութեան համար։

Հայկական պլուտոկրատիան ինքն վաղուց յայտարարել է անհաշտ կռիւ երկրի միւս բոլոր ազգութիւններին. Նա վաղուց ձեռնոց է նետել, որն այժմ ակամայ պէտք է բարձրացնել։

Մնում է միայն ասել, Աստուած խղճմտանք տայ ձեզ, Գոտուա և ընկերներ։

Բայց հայ ժողովուրդը միայն արհամարհանքով կարող է վերաբերվել դէպի այդ պրովոկացիաները և լռութեամբ արհամարհել նրանց, որովհետև հայ ժողովուրդը շատ լաւ գիտէ, որ վրաց ժողովրդի գիտակից տարրերն էլ նոյն արհամարհանքով կը վերաբերվեն։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 4 յունվարի

1913 թ. դեկտ. 22-ին Արտիստական Ընկ. դահլիճում Կ. Հայուհեաց Բ. Ընկ. օգտին կայացած երեկոյթի հաշիւը։ Մուտք՝ վիճակախաղից՝ 600 ր., ծաղիկներից՝ 241 ր. 35 կ., շամպայնից՝ 311 ր., ձիթաբշտից՝ 106 ր., 20 կ., տուգանքից՝ 64 ր., գօմինօյից՝ 14 ր. 70 կ., տոմսերի մուտքից՝ 1359 ր. նուէրներից՝ 290 ր. 5 կ., ընդամենը 2986 ր. 30 կ.։ Ծախք՝ 585 ր. 45 կ.։ Զուտ արդիւնք մնում է 2400 ր. 85 կ.։ Վարչութիւնս յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը կոմսուհի Ելիզավետա Անդրէեվնա Վօրոնցովա-Դաշկովային, որ պատւեց երեկոյթը իր ներկայութեամբ։ Նոյնպէս այն բոլոր անձանց, որոնք նպաստեցին երեկոյթի աջողութեանը թէ իրանց մասնակցութեամբ, թէ նուէրներով և թէ ներկայութեամբ։ Վարչութիւն

Ախալքալաք, 26 դեկտեմբերի

«Մշակի» № 283-ի «Մամուլ» բաժնում ասված է, որ «դադարել է «Ջաւախք» թերթը Ախալքալաքում»։ Որովհետև «Ջաւախքը» մինչև օրս հրատարակվել է կանոնաւորաբար և հրատարակվելու է այսուհետև նոյնպիսի կանոնաւորութեամբ, այսու խմբագրութիւնս խնդրում է ուղղել թերթի մէջ տպված այդ սխալ լուրը։

Ի տ. խմբ. Վ. Այվազեան

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ալէքսանդրապօլ, 24 դեկտեմբ.

Ալէքսանդրապօլի «Որբախնամ» աշակերտախնամ ընկերութեան վարչութիւնը խորին շնորհակալութեամբ ստացաւ պ. Վաղարշակ Ստեփանեանցի միջոցով 200 ր., որպիսի գումարը ուղարկել է նրան Բաքուից մեր համաքաղաքացի պ. Ցարութիւն Պաճկալեանին յանձնելու մեր ընկերութեանը ի յիշատակ իր հանգուցեալ եղբօր՝ Աղասի Պաճկալեանի։

Նախագահ վարչութեան՝ Աս. Իսահակեան
Անդամ-քարտուղար՝ Մն. Տէր-Մարտիրոսեանց

Ախալցխա, 20 դեկտեմբ.

Հանգուցեալ տիկ. Դշխուհի Ոնոփեանի կտակի համաձայն, հոգաբարձութիւնս շնորհակալութեամբ ստացաւ տիկ. Սոֆիա Ղաբայլանեանից 25 ր.՝ Եղիսաբէթեան դպրոցի չքաւոր աշակերտուհիներին հագուստ բաժանելու համար։

Նախագահ՝ Մ. Սաղաթելեան
Քարտուղար՝ Ս. Ճզմաճեան

Մեղրի, 22 դեկտ.

Շնորհակալութիւն ենք յայտնում Մեղրեցի պ. պ. Ներսէս Խառատեանին, Մկրտիչ Սէլթեանին և օրգուբաթցի Մաշադի Ցուսուփ Րամազանովին՝ առաջինները իրանց մօր յիշատակին 10-ական ր. նուիրելուն Մեղրի ծխ. դպրոցին, իսկ երրորդը մի աշակերտուհու թոշակ (7 ր.) վճարելուն համար։

Ի դիմաց Մեղրի ծխ. դպրոցի հոգաբարձութեան՝
Նախագահ՝ Ց. Մալումեան

Թիֆլիս, 27 դեկտեմբ.

Հայ Գրողների Կովկասեան Ընկերութեան վարչութիւնը ստացաւ յօգուտ գրական ֆոնդի պ. Գարեգին Ենգիբարեանից 1914 թ. նուէրը՝ 25 ր. և Տիգրան Ցովհաննիսեանից իր թարգմանած «Ցարութիւն» գրքից 100 օրինակ, որոնց յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը։

Նախագահ՝ Ցովհ. Թումանեան
Անդամ-քարտուղար՝ Գիւտ ա.-քահ. Աղանեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻՑ

Վան, 5 դեկտեմբերի

Ինչպէս Պետերբուրգի Հեռագրական Գործակալութիւնը, նոյնպէս և մենք մեր նախորդ թղթակցութիւններով ծանուցել ենք այն ակտի մասին, որը արեց վալի Թահսին-բէյ, չէյխ Թահայի Կաղեւոյի պալատներից մէկը քանդելով ու Շէմզերանի պալատն էլ գրաւելով ի հաշիւ կառավարութեան, նաև բնաջինջ անելով, կոտորելով նրա մարտիկներից 40-ի չափ մարդիկ և նոյնչափ էլ ձերբակալելով, որոնք այժմ Բաշկալէի բանտումն են։ Պէտք է ասել, որ վալին այս ակտը կատարվել է ոչ թէ հայերին բաւականութիւն տալու նպատակով. ոչ. չէյխ Թահան հայերին ոչ մի վնաս չէր հասցրել. իրաւ է որ 1877 թւի ռուս-թիւրքական պատերազմին, երբ նրա պապ չէյխ Իբադուլլահը չէյխ Ջալալ-էդդինի հետ պատերազմի դաշտը գնաց 10 հազարի չափ քիւրդ կամաւորների գլուխն անցած, ճանապարհի վրա պատահած մի շարք հայ գիւղեր ու քաղաքներ աւերեց ու ջարդերին սպանեց, բայց նրա թոռ չէյխ Թահան մի անվնաս երիտասարդ էր ու չը լինելով սեփական խելքով կառավարվող մարդ՝ աւելի շատ գործիք էր Բէգէր-խան զադէ Աբդիւլ Րըզաք-բէյի ձեռքին, որի քիւրդական նպատակներ շօշափող կոչն հրատարակվեց «Մշակի» մօտակայ համարում։

Արդէն չէյխի բնակավայրը՝ Շէմզերան՝ գտնվելով Հէքքարիում՝ հայ բնակութիւններից բաւական հեռու է, այնպէս որ հայերին ոչ մի զգալի վնաս չէր կարող հասցնել, այլ միայն երբեմն յարձակումն էր գործում, ինչպէս որ չէյխ Իբադուլլահ 80-ական թւականներին յարձակումն գործեց Պարսկաստանում ու աւերեց մի շարք հայ և պարսիկ գիւղեր։ Ուրեմն Թահսին-բէյի այս ակտը աւելի շատ կառավարութեան քաղաքական հաշիւներից է կատարվել, քան հայերի, սխալված չենք լինի եթէ ասենք նաև ի հաշիւ Իթթիհադի, կամ չէյխի հօրեղբայր և օսմ. սենատի անդամ չէյխ Աբդիւլ Կադէրի օգտին, որ հօրեղբոր որդու հետ ժառանգական խնդիր ունենալու

բռնեց սանձից և մտաւ անապատի մէջ։

Բարձր երկնքից շողշողում էր աստղը և, առջեւից գնալով, լուսաւորում էր ուղին։

Իսկ կէս գիշերին, երբ ուղևորները հեռու էին քարանձաւից, երեւացին Բեթղեհէմում զինուորեալ զինուորները, և չը գտնելով աստղը, սկսեցին խորհրդակցել, թէ որտեղ գտնեն Մանուկին։ Ցանկարծ գիշերվայ կապոյտ լոյսի մէջ երեւաց դէմքը սլացող ուղտի, որ վազում էր դէպի արեւմուտք և միևնոյն ժամանակ դէպի հիւսիս էր սլանում ձին, բարձրացնելով փոշու ամպեր։ Զօրքը, բաժանվելով երկու մասի, վազեց ուղտի և ձիան ետևից և, շատ ժամանակ կորցնելով, յոգնած ու չարացած՝ յետ դարձաւ ձեռնունայն։

Անհուն անապատով գնում են ուղևորները։ Թեթև երիվար վազում է աւանակը, և նրա համաչափ քայլերից ճօճվում է Մանուկը իբրև օրօրոցում Մօր ձեռների վրա։

Հեռու մնացին արիւնածարաւ թշնամիները, որոնք վերադարձան Հերովդէսի մօտ, հոգիները լի ցաւով և յուզմունքով։

Համնելով մի ապահով տեղ, Ցովսէփը բնակեց այդտեղ Մարիամի և Որդու հետ և պահեց իր մօտ սպիտակ աւանակին։

Աճեց և մեծացաւ Մանուկը՝ Ցիսուս և զուարճանում էր, շոյելով անձնուէր աւանակին, և կերակրում էր նրան իր սեփական ձեռքով։

Անցան շատ տարիներ...։ Հրէաստանում շրջում էր փառքով, ժողովրդի ուղեկցութեամբ Վարդապետը և ձգում էր ծարաւիներին ճշմարտութեան և լոյսի խօսքեր։ Ծերացել էր աւանակը և, հնազանդվելով աներևոյթ զօրութեան, հեռացաւ ախոռից և ելաւ քաղաք, տաճարի դռանը...։

Նոյն ժամին, կատարելով Վարդապետի պատուէրը, Նրա աշակերտներն որոնում էին մի աւանակ, որպէս զի Ցիսուս կարողանայ մտնել Երուսաղէմ փառքով։ Նրանք և բերին աւանակին Վարդապետի մօտ։ Զաքելով և ընդունելով իր մէջքին Ցիսուսին, աւանակը բարձրացաւ և կամացուկ, յամրաքայլ, կարծես յիշելով թէ ինչպէս տանում էր Մանուկին, ճեմեց հանդարտ քաղաքի փողոցներով...։

Այդ օրից ոչ մի ղպտի սպիտակ աւանակի վրա չէ հեծնում, և միայն կանայք գնում են նրա մէջքին ջրի սափորներ։

Թարգմ. Հ. Ս.

ՄԻՐՈՒՆԻ ՋԷԼԱԼԻ ՊԱՏՄԱԾԸ

Անապատում շրջելով, Ցիսուս հանդիպեց մի մարդու, որ ասաց.

— Ես կը գամ Քեզ հետ, ով Մարիամի Որդի։ Ես կուղեկցեմ Քեզ ու կը բաժանեմ Քեզ հետ միասին Քո ճանապարհի նեղութիւնները։

Ասաց Նրան Ցիսուս.

— Եկ։

Ու գնացին նրանք միասին։

Ցիսուս հաց ունէր զամբիւղի մէջ։ Նա պատուիրեց մարդուն վերցնել զամբիւղը։

Երրորդ օրը նրանք մօտեցան մի մեծ գետի, որի ափին նստեցին՝ ոյժերը վերականգնելու համար։

Այդ ժամանակ նրանք ունէին ընդամենը երեք մանր հաց, որոնցից երկուսը կերան, իսկ երրորդը թողին։

Ելաւ Ցիսուս իր տեղից և գնաց գետը ջուր խմելու։ Երբ վերադարձաւ, տեսաւ որ հացը չը կայ։

— Ո՞վ վերցրեց հացը,—հարցրեց։

— Ես չը գիտեմ,—պատասխանեց մարդը.—այստեղ ոչ մի հաց չը կար։

Առաջ գնաց Ցիսուս անապատով և Նրա ուղեկիցը Նրա հետ։ Երկար գնում էին երկուսով, երբ քաղցը սկսեց տանջել նրանց։

Ու ասաց մարդը.

— Վարդապետ, քաղցը տանջում է ինձ։ Թո՛յլ տուր գնամ տեսնեմ թէ այս ձորում չը կա՞յ, արդեօք, որևէ որս։

Հազիւ ասաց այդ, երբ նրանց առաջ կանգնեց մի վիթ երկու ձագուկի հետ։ Մօտ վազեց վիթը և ընկաւ մարդու ոտների առաջ։

Կանչեց Ցիսուս ձագուկներից մէկին, որ մօտ եկաւ։

Մարդը մորթեց նրան, յետոյ կրակ վառեց ու միսը խորովեց։ Ցիսուս էլ Նրա հետ կերաւ։ Իսկ վիթը իր միւս ձագուկի հետ կանգնած հեռւում՝ հանգստութեամբ նայում էր, թէ ինչպէ՞ս էին նրանք ուտում իր ձագուկի միսը...

Երբ մարդը կշտացաւ, մեկնեց Ցիսուս իր ձեռքը վիթի ոսկորներին, որոնք ընկած էին նրանց առաջ, ու ասաց.

— Կանգնեցէք Աստուծոյ հրամանով։

Այն ժամանակ բարձրացան ոսկորները և կանգնեց նրանց հանդէպ նորից կենդանի ձագուկը։ Շոյեց նրան Ցիսուս, համբուրեց։

— Գնա, Տէրը քեզ հետ,—ասաց։

Ձագուկը վազեց դէպի իր մայրը, և երկուքով ուրախ-ուրախ սլացան անապատով...

Դիմեց դրանից յետոյ Ցիսուսը մարդուն, հարց տալով.

— Հարցնում եմ քեզ յանուն Նրա, ով այս ամենը արաւ. ո՞վ վերցրեց հացը։

Պատասխանեց մարդը.

— Չը գիտեմ, ոչ մի հաց չեմ տեսել։

Նորից շարունակեց իր ուղին Ցիսուս և ուղեկիցը Նրա հետ։ Երկար գնում էին նրանք, դիմելով քաղաքի կողմը, որ վերջալէս երեւաց։ Մնում էր միայն անցնել մօտակայ լեռն ու մտնել քաղաքային դարպաս։ Բայց նրանք յոգնել էին սաստիկ։

Եւ ահա, երբ սկսեցին ·իջնել բարձրից, յանկարծ նրանց առջև երեւաց մի լայն գետ։ Ոչ անցնելու տեղ կար, ոչ էլ նաւակ։

Ցուսահատ ընկաւ մարդը գետին ու լացեց։

— Ո՞ւր բերիր Դու, Վարդապետ։ Մենք կը մեռնենք այս մերկ ժայռի վրա առաջ, քան քաղաք կը հասնենք։

Ծիծաղեց Ցիսուս, բարձրացրեց մարդուն և բռնեց նրա ձեռքը...

— Մտնենք միասին...

Ու տարաւ իր ետևից մարդուն։ Գնացին գետի միջով, ինչպէս ցամաքի վրա։

Երբ նրանք արդէն միւս ափին էին, Ցիսուս դիմեց մարդուն.

— Ցանուն Նրա, ով անցրեց քեզ ջրով, ասա. ո՞վ վերցրեց հացը։

Պատասխանեց մարդը.

— Չը գիտեմ, ոչ մի հաց չեմ տեսել։

Պառկեցին նրանք քաղաքում և գիշերն այնտեղ անցրին։ Իսկ առաւօտը շարունակեցին իրանց ճանապարհն ու դուրս եկան կրկին անապատը։

Երկար գնում էին նրանք։ Վերջապէս դադրած՝ նստեցին հանգստանալու։ Մտածմունքների մէջ ընկղմվեց Ցիսուս՝ քարին նստած. ու բռան ափի մէջ սկսեց աւազը տրորել։

— Աստուած իմ,—բացագանչեց մարդը հոգոց հանելով,—ինչու մենք այնպէս հարուստ չենք, ինչպէս ուրիշները։ Պէտք է մաշենք այս աւազը մեր ոտներով և պակնենք ծարաւից։ Իսկ հարուստ լինելով, մենք կարող էինք ուղտեր գնել մեզ համար։

Ժպտաց Ցիսուս. Նորից վերցրեց մի բուռն աւազ ու ասաց.

— Ոսկի դարձիր Աստուծոյ հրամանով..

Հռոմէական գլ-գլ ոսկիները թափվեցին Ցիսուսի ձեռքերից։ Նրանց շուրջը աւազը ծածկվեց ոսկէ դրամներով։

Բաժանեց Ցիսուս ամբողջ ոսկին երեք մասի ու ասաց մարդուն։

— Մի մասը քոնը կը լինի, երկրորդը իմը, իսկ երրորդը՝ այն մարդուն, ով վերցրեց հացը։

Այստեղ բացագանչեց մարդն ուրախ ու հրճուանքով և ընկաւ Ցիսուսի ոտները.

— Ես եմ, Վարդապետ, ես, ես վերցրի հացը. միայն ես, ուրիշ ոչ ոք չէր կարող այդ անել։ Ինքդ դատիր. չէ՞ որ այնտեղ ոչ ոք չը կար։ Ես միայն։

Շատ էր ուրախ մարդը։

Ելաւ քարի վրայից Ցիսուս ու ասաց.

—Այժմ դու ճշմարտութիւնը խոստովանեցիր և դրա համար Ես քեզ ընծայում եմ այն, ինչ որ ամենից շատ ես կամենում։ Թո՛ղ այս բոլոր ոսկին քոնը լինի։

Ասաց Ցիսուս և հրաժեշտ տուաւ մարդուն ու գնաց մենակ առաջ, թողնելով մարդուն ու ոսկին՝ անապատի մէջ։ Այն ժամանակ մարդը սկսեց հսկել ոսկու վրա և մտածել, թէ ինչպէս վարվէ։

Այն րոպէին, երբ նստած էր մարդը անապատում և իր ոսկին էր համարում, պատահմամբ մօտիկից անցնում էին երկու ուղևորներ։ Տեսան նրանք նրա հարստութիւնն, ու նախանձը պատեց նրանց սիրտը։ Մօտեցան նրանք ու մերկացրին դանակները մարդու գլխին։

— Տուր մեզ քո ոսկին, ապա թէ ոչ կը սպանենք քեզ, որովհետև մենք երկու հոգի ենք քո դէմ։

· Վախեց մարդը։ Ի՞նչ անել։

— Բաժանենք բոլոր ոսկին երեքիս միջև,—ասաց նա,—միայն թող մէկը մեզանից քաղաք գնայ և ուտելու որևէ բան բերէ, այլապէս քաղցից կը մեռնենք երեքս էլ։

Ելաւ նրանցից մէկը և գնաց։ Բայց քաղաքում հաց գնելիս՝ նա մտածեց.

— Ինչու ես պէտք է կերակրեմ նրանց ու դեռ փող էլ տամ, որ ամբողջովին իմը կարող է լինել։

Ու սկսեց խորհել, թէ ի՛նչ եղանակով տիրանայ բոլոր ոսկուն։

Իսկ այն միջոցին, երբ սա վերադառնում էր, այն երկուսը այսպէս էին խօսում միմեանց հետ։

- Ինչու մենք պէտք է բաժանենք նրա հետ այս փողերը, որոնք կարող են միայն երկուսիս պատկանել։ Երբ նա վերադառնայ, կը սպանենք նրան ու հարստութիւնը կը բաժանենք երկուսիս միջև։

Երեկոյ էր, երբ քաղաք գնացած մարդը վերադառնում էր։ Արևն այդ պահին թաղվեց անապատի այն կողմը։

Հեռուից տեսնում էր նա, թէ ինչպէս փայլում էր ոսկին արևի վերջին ճառագայթներից։

Եւ ասաց ինքն իրան։

— Ահա թէ երբ է ճակատագիրը երջանկութիւն ուղարկում։

Սակայն այդ րոպէին տեղերից թռան այն երկուսը և յարձակվեցին նրա վրա։ Նա ընկաւ մեռած՝ աւազի վրա, ոսկու մօտ, «երջանկութիւն» խօսքը շրթունքներին...

Իսկ միւս երկուսը ուրախացան, որ ճակատագիրը երջանկութիւն պարգևեց իրանց։ Նրանք ասացին.

— Կազդուրենք նախ մեր ոյժերը, ապա արդէն վերցնենք ոսկին, որքան կարող ենք, ու գնանք։

Նստեցին երկուսն էլ և կերան սպանվածի բերած հացը։ Ու... մեռան, որովհետև նա, ով գնաց հացի ետևից, հացթուխի մօտից մտաւ դեղավաճառի մօտ և գնեց նրանից թոյն ու դրեց հացի մէջ։

Եւ այդպէս ընկած էին նրանք երեքով, երեք մեռած մարդ, ոսկու շուրջը՝ անապատում...

Լուսինը ցոյց տուեց իր համեստ դէմքը։ Ու երբ նրանք այդպէս ընկած էին լուսնի լոյսով լուսաւորված, մօտիկից անցնում էր Ցիսուս իր աշակերտների հետ միասին։ Կանգ առան նրանք մեռածների մօտ. Ցիսուս դիմեց աշակերտներին.

— Ահա տեսէք թէ ինչպէս է վարվում այս ունայն աշխարհը մարդ-արարածների հետ։ Վախեցէք դուք եւ աշխարհից, խուսափեցէք ստից ու ագահութիւնից...

Այնուհետև դիմեց Նա քամիներին ու հրամայեց.

— Դուք, քամիներ, որ ազատօրէն սլանում էք անապատում, թողէք սրանց այս վիճակում մինչև յարութեան օրը ու չը ծածկէք սրանց աւազով, որպէսզի տեսնեն անցորդները և իմանան, թէ ինչպէս պէտք է ապրեն իրանք։

Դիմեց Նա յետոյ լուսնին.

— Դու, լուսին, և դու նոյնպէս, արև, լուսաւորեցէք այս մարդկանց յաւիտեան, որպէսզի տեսնեն անցորդները և հասկանան, թէ ինչպէս պէտք է ապրեն իրանք...

Հրամայեց ու հեռացաւ Իր աշակերտների հետ անապատի միջով։

Եւ մինչև օրս կայ անապատում այն տեղը, ուր ցիրուցան թափված է ոսկին աւազի վրա ու նրա շուրջը՝ երեք մարդու դիակ...

Փոխադր. Ն.

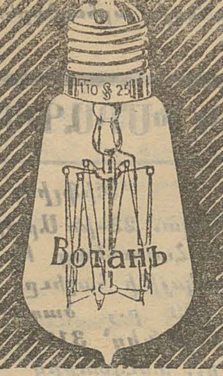

Вотанъ
ЛАМПА СЪ ГЯНУТОЙ ПРОВОЛОЧНОЙ НИТЬЮ ПРОДАЕТСЯ ВСЮДУ.
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱԿՑ. ԸՆԿ. „ՍԻՄԷՆՍ-ՇՈՒԿԿԵՐՏ“ Թիֆլիս, Գօլօվինսկի պր. 21.
(կ. չ.) 94e. 0—23

պատճառով՝ աջողել է Թիւրք ազդեցիկ կուսակցութեան ձեռքով վրէժխնդիր լինել եղբօրորդուց, բնաջինջ անել տալով նրան իթթիհադական կառավարութեան ձեռքով, որի ազդեցիկ անդամներից մէկն է Աբդիւլ Կադէր։ Մարակ

ԽԱՐԲԻԿՆԵՐ ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻՑ

Երզրում, 25 դեկտ.

Երզրումն էլ ունեցաւ իր երաժշտական ընկերութիւնը։

Զարմանալի ժողովուրդ է հայ ժողովուրդը. ամենաւս ուղծնդակ պայմանները, սարսափի օրերն անգամ անկարող են լինում կասեցնել նրա քաղաքակրթական ձըգտումների քայլերը։

Ձեր Թղթակիցը ի մօտոյ ծանօթանալու համար «Երզրումի հայ երաժշտական ընկերութեան» առաջադրած նպատակների և գործունէութեան հետ՝ դիմեց ընկերութեան նախագահ երաժշտագէտ պ. Սիւնիին, որը և չը զլացաւ տալ հարկ եղած բոլոր տեղեկութիւնները։

Ընկերութեան կանօնադրութիւնը, կարելի է ասել, Թիֆլիսի Հայ Երաժշտական Ընկերութեան կանօնադրութեան մինիատիւրն է, միայն աւելի ազգայնացրած և յարմարեցրած տեղական պայմաններին։

Ընկերութիւնն ունի այժմ իր սեփական նուագախումբը (բանդօ) 12 գործիքներից բաղկացած, ապսպրել է արտասահմանից ևս 6 հատ նոր գործիքներ։ Բացի բանդօյից ընկերութիւնը կազմակերպում է այժմ և սիմֆօնիկ (փոքր) օրկէստր։ Ընկերութեան հիմնադիր անդամները 7 հոգի են և այդ 4—500 րուբլու գործիքները հայթայթել են իրանց սեփական միջոցներով ու նուիրել ընկերութեան։

Ի նկատի ունենալով, թէ ինչ գիտակ ու վստահելի ձեռքերի մէջ է գտնվում ընկերութիւնը, այժմեանից կարելի է ասել, որ անպայման աջողութիւն պիտի գտնի և մեր ազգային վերածնութեան ազդակներից մինը պիտի հանդիսանայ։

Կատարեալ աջողութիւն գեղարուեստի երդուեալ այդ զօւրմերին։ Ա. Կ.

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Կ. Պօլսից հեռագրում են, որ, լուրերի համաձայն, գեներալ Սանդերսը առաջին զօրաբանակի հրամանատարութիւնից ձեռնասղվեց առանց Էնվէր-փաշայի գիտութեան, Ռուսաստանի կտրուկ պահանջի համաձայն։ Սպասում են, որ Վիլհէլմ կայսրը յետ կանչէ Սանդերսին Գերմանիա։

◆ Կ. Պօլսից տեղեկացնում են, որ Բօսֆորի և Դարդանէլի զինուորական կառավարութիւնը իր ձեռքումն է պահել Էնվէր-փաշան։

◆ «Րիօ-դէ-Ժանէյրօ» դրահանաւը գնելու յետոյ, Թիւրքիան ստացաւ Հնդկաստանից 250,000 ֆունտ ստէրլինգ՝ նաւատորմի ուժեղացման համար։ Կ. Պօլսում յոյս ունեն, որ Հնդկաստանում կը հանգանակվի մօտ 2 միլիոն ֆունտ յիշեալ նպատակով։

◆ Սուլթանը 2000 ֆունտ ստէրլինգ նուիրեց Թիւրքաց նաւատորմը ուժեղացնելու ֆօնդին։

◆ Թիւրքիան պատրաստվում է անակնկալ յարձակվել Յունաստանի վրա և գրաւել Միտիլենա կղզին։

◆ Բ. Դուռը վճռել է Պետերբուրգում դեսպան նշանակել Հիլմի-փաշային, որի առիթով նա հարցրել է Ռուսաստանի կամքը։

◆ Կ. Պօլսից շտապով հեռագրում են, որ շատ հնարաւոր է նոր զինուորական յեղաշրջում։

◆ Կատիկուսմ բրօշիւրներով յորդորվում է մահմեդականներին խուսափել առևտրական յարաբերութիւններ ունենալուց հայերի և յոյների հետ։

◆ Թիւրք-ռուսական ընդհարման դէպքում Թիւրք զօրքերի ընդհանուր հրամանատար է կարգվելու հին գեներալ Մուխտար-փաշան։

◆ Պետերբուրգում ձերբակալված յայտնի աֆէրիստ Բիբիկօվը, որ մեղադրվում է «Ջիօկօնդա» պատկերի գողութեան մասնակցելու մէջ, խոստովանել է քննիչին, որ իր գործակիցներն էին Լացկէվիչը, Պերուջիօն և ինչ-որ բարօններ Մէյէնդօրֆ ու Էնգելգարդ։ «Ջիօկօնդան» յափշտակեց Լացկէվիչը և Թագցրեց իր մօտ։ Այն ժամանակ Թագցածները ոստիկանների զգեստներով մտան նրա տունը և պատկերը խլեցին։ Բիբիկօվը իր ընկերներին ծանօթացրեց բագուեցի միլիօնատէր Մ.-ի հետ, որ համաձայնեց գնել նշանաւոր պատկերը 10,000 ֆրանկով։ Երբ նա հաւաստիացաւ, որ պատկերը իսկականն է, վճարեց փողերը, բայց խաբեբաները փաթաթելիս տուփն կեղծը և փողերն էլ բաժանեցին իրար միջև։ Խումբը Պարիզից մեկնեց Մօնտէ-Կարլօ, յուսալով լաւ գնով ծախել ամերիկացի հարուստներին իսկական «Ջիօկօնդան», բայց ճանապարհին Պերուջիօն գողացաւ պատկերը և անյայտացաւ։

◆ Պարիզում ռուսկալի ցրտերի պատճառով ձեռք են առնված արտակարգ միջոցներ։ Ցերեկով և գիշերով բոլոր փողոցներում վառվում են խարոյկներ։ Աղքատներին ձրիաբար տըրվում է ածուխ և տոմսակ՝ ձրի բնակվելու հիւրանոցներում։

◆ Ամբողջ Բուլգարիայում սօցիալիստների միտինգներ են, որոնք պահանջում են ազատել զինուորական դատարանից դատապարտված զինուորներին։

◆ Երևանից հեռագրում են «Пр. Край»-ին, որ տեղացիների և ռուսների մէջ շատ են խօսում Պարսկաստան գաղթելու մասին։ Գաղթը յետաձգված է մինչև գարուն։

◆ Պետ. Դումայի այլադաւանների մասնաժողովում բանաձև ընդունվեց, թէ մահմեդական դպրոցները պէտք է համապատասխանեն ազգաբնակչութեան կենցաղական, կրօնական ու ազգային պայմաններին։ Դասաւանդութիւնը լինելու է մայրենի լեզուով և այլն։

◆ Շուտով հրաժարվելու է ժող. լուս. մինիստր Կասսօն։ Կանչվելով Ցարսկօէ-Սէլօ, նա ստացաւ երկարատև արձակուրդ։ Հրաժարականը կապում են այն սիրային արկածի հետ, որ տեղի ունեցաւ վերջերս Պետերբուրգում երկու բարձրաստիճան պաշտօնեաների միջև։

◆ Պուլկօվի հանրադիտարանի տեղեկութիւնների համաձայն, ամբողջ Ռուսաստանում սպասվում են ուժեղ սառնամանիքներ։

◆ Պետրօկօվում իշխանութիւնը տուգանել է 528 հրէայ բնաւորների, իւրաքանչիւրի 300 րուբլով, հրէայ երիտասարդներին զինուորական ծառայութիւնից խուսափելու համար։

◆ Շալիապինը ցանկութիւն է յայտնել ձրի համերգ տալ Պետերբուրգում ժողովված ուսուցիչների համագումարի անդամների համար։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

1913 Թվի ապրիլի 18-ից մինչև 1914 Թ. ապրիլի 17-ը (ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ.—Արագ գնացքը № 6—10 ժ. 16 ր. առ., հասնում է Աղստաֆա 12 ժ. 34 ր., Գանձակ 3 ժ., Եւլախ 4 ժ. 31 ր., Հաջի-Կաբուլ 8 ժ. 6 ր. եր., Բագու 11 ժ. 13 ր. գիշ.: Պոստային գնացքը № 4—10 ժ. 16 ր. գիշ., հասնում է Աղստաֆա 1 ժ. 6 ր. գիշ., Գանձակ 4 ժ. 16 ր. առ., Եւլախ 6 ժ. 15 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ 10 ժ. 46 ր. առ., Բագու 3 ժ. 31 ր. ցեր.: Մարդատար գնացքը № 8—6 ժ. 29 ր. եր., հասնում է Աղստաֆա 8 ժ. 50 ր. եր., Գանձակ 11 ժ. 23 ր. գիշ., Եւլախ 1 ժ. 1 ր. առ.: Հաջի-Կաբուլ 4 ժ. 42 ր. առ., Բագու 7 ժ. 53 ր. առ., Խառն գնացքը № 106 (Մարդատարի արագութեամբ ապրանքների համար)—4 ժ. 23 ր. առ., հասնում է Աղստաֆա 8 ժ. 41 ր. առ., Գանձակ 1 ժ. 7 ր. ցեր., Եւլախ 5 ժ. 19 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ 12 ժ. 29 ր. գիշ., Բագու 7 ժ. 28 ր. առ.:

ԲԱԹՈՒՄ.—Պոստային գնացքը № 3—9 ժ. 51 ր. առ., հասնում է Միխայլօվօ 1 ժ. 56 ր. ցեր., Բաթում 11 ժ. 8 ր. գիշ.: Մարդատար գնացքը № 7—4 ժամ 40 ր. ցերեկվայ, հասնում է Միխայլօվօ 8 ժ. 46 ր. եր., Բաթում 5 ժ. 40 ր. առ.: Մարդատար գնացքը № 9—10 ժ. 30 ր. գիշ., հասնում է Միխայլօվօ 2 ժ. 31 ր. գիշ., Բաթում 10 ժ. 59 ր. առ.: Խառն գնացքը № 107 (մարդատարի արագութեամբ ապրանքների համար)—2 ժ. 48 ր. գիշ., հասնում է Միխայլօվօ 8 ժ. 20 ր. առաւ., Բաթում 10 ժ. 18 ր. գիշ.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ.—Պոստային գնացքը № 4/3—12 ժ. 51 ր. ցեր., հասնում է Ղարաքիլիսա 8 ժ. 10 ր. եր., Ալէքսանդրապօլ 11 ժ. 48 ր. գիշ., Էջմիածին 5 ժ. 12 ր. գիշ., Ուլուխանլու 5 ժ. 40 ր. գիշ. (առանց Երևան մտնելու), Նախիջևան 10 ժ. 15 ր. առ., Ջուլֆա 11 ժ. 42 ր. ցեր.: Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 24/23 (միայն II և III կարգի վագօններով)—8 ժ. 8 ր. եր., հասնում է Ղարաքիլիսա 3 ժ. 23 ր. գիշ., Ալէքսանդրապօլ 6 ժ. 57 ր. առ., Էջմիածին 12 ժ. 10 ր. ցեր., Ուլուխանլու 12 ժ. 38 ր. ցեր., Երևան 1 ժ. 33 ր. ցեր.: Մարդատար-ապրանքատար գնացքը № 14/13—12 ժ. 46 ր. գիշ., հասնում է Ղարաքիլիսա 8 ժ. 13 ր. առ., Ալէքսանդրապօլ 11 ժ. 50 ր. ցեր., Կարս 4 ժ. 18 ր. ցեր.:

ԲՈՐԺՕՄ.—Մարդատար գնացքը № 17/18—8 ժ. 2 ր. առ., հասնում է Գօրի 10 ժ. 41 ր. առ., Բօրժօմ 9 ժ. 31 ր. ցեր.: Մարդատար № 19/20—3 ժ. 18 ր. ցեր., հասնում է Գօրի 5 ժ. 59 ր. ցեր., Բօրժօմ 1 ժ. 2 ր. երեկ.:

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ.—Արագ գնացքը № 5—9 ժ. 35 ր. եր. Պոստային գնացքը № 3—9 ժ. 1 ր. առ.: Մարդատար գնացքը № 7—3 ժ. 53 ր. ցեր.: Խառն գնացքը № 107—2 ժ. 12 ր. գիշ.:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ.—Պոստային գնացքը № 4—9 ժ. 16 ր. երեկ.: Մարդատար գնացքը № 8—5 ժ. 54 ր. ցեր.: Մարդատար գնացքը № 10—8 ժ. 40 ր. առ.: Խառն գնացքը № 106—3 ժ. 38 ր. գիշ.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ.—Պոստային գնացքը № 4Д./3—7 ժ. 32 ր. եր.: Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 26/25—(II և III կարգի վագօններով)—10 ժ. 50 ր. առ.: Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 16/15—7 ժ. 28 ր. առ.:

ԲՈՐԺՕՄԻՑ.—Մարդատար գնացքը № 17/18—11 ժ. 7 ր. եր.: Մարդատար գնացքը № 19/20—7 ժ. 38 ր. առ.:

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանի
Հիմնված 1880 Թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
606»-ի և «914»-ի ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւն։
Բ. Գ. ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւանդութ.:
Զ. Ի. ԲԱՐԱՆՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութիւն, կանանց և երեխայոց հիւ.:
Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւանդութ.:
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական, միզասեռ. հիւ.:
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.:
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.:
Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
1. 0—110

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ
Նախկին օրդինատոր Պետերբուրգի սիֆիլ.-վեներ. կլինիկայի։ Ընդունում է հիւանդներին յատկապէս միզասեռային, վեներ., սիֆիլիսային հիւանդութեան. առաւ. ժամը 10—11 և երեկ. ժ. 6—8. Սեմենօվսկայա փող., № 18 (Վօրօնցօվի արձան ի մօտ): Բժշկի բնակարան Սեմենօվսկայա, № 16.
(չ.ու.կ.) 804. 100—39

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
Մասնագէտ սիֆիլիս, (ներարկումն 606 և 914-ով) միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Էլէկտրաբուժութիւն։
Ընդունելութիւնը (12½—2 ժ. ցերեկվայ; 5—7 ժ. երեկոյեան) ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.)
Թօլօլևի, Բեբութօվսկայա, № 33 (անկիւն Պասկևիչա փող.), տելէֆօն 11—75.
(չ. կ) 785. 100—36

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(В. 54178) 39—22

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ ԱՄԵՆՈՒՐԵՔ
Մ. ՉՄՇԿԵԱՆԻ
1914 Թ.
«ՊԱՏԻ», «ՍԵՂԱՆԻ», «ԾՈՑԻ»
ԵՒ
АРМЯНСКІЙ КАЛЕНДАРЬ съ предсказаніями
ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ
Վերադիր վճարով պատուիրողները եթէ կանխիկ չը վճարեն գումարի կէսը, անկատար կը մնան պատուէրները։ Հասցէն՝ Թիֆլիս, Մակար Չմշկեանին. Тифлисъ, Макару Чимишкяну.
(է.կ.) 992. 10—9

Բժշկ. Ֆէլդշէր Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆԻ
1) «Գաղտնի հիւանդութիւնների բժշկութիւն» (կանանց և տղամարդկանց վեներական և այլ ցաւեր), բազմաթիւ ըէցէպտներով, խորհուրդներով և նկարներով։ Ամենքին հասկանալի։ Գինն է 50 կ.:
2) «Ծխելու վնասը», ծխողաշարժ անեկդոտների և Մօլլայի ընտիր առակների ժողովածու. տեճարի նկարը գրքի երեսին՝ խիստ ծխողաշարժ։ Գինը 20 կ.:
3) «Միկռօբից զգուշացում», պատմուածք հայ. Թուրք. կոփններից. գիւղների նկարն.։ Գինը 3 կ.:
4) «Բօժժի» պատկերով։ Գինը 10 կ.:
Այս բոլոր գրքերը միայն պահանջողներին ձրի ուղարկում եմ «Ներկարմօսի սալվարը» ծխողաշարժ վօդրվիլը։ Գրքերի գինը և ճանապարհածախսի համար 17 կօպ. մարկաներ առաջուց ուղարկել։ Հասցէս՝ Тифлисъ, Семеновская ул. № 9. А. Г. Есаяну.
(չ. կ.) 44. 100—83

ՇԱՄԱԽՈՒ հայոց ծխ. դպրոցի համար հարկաւոր է
ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ կամ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ
24 դասով։ Մինչև տարվայ վերջը 275 ր. ռոճիկով։ Հեռագրով դիմել հոգաբարձութեան։
4. 3—2

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
„ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ“
ԱՅՎԱԶԵԱՆԻ
Գինն է պօստի ծախքով 1 ր. 20 կ.
Հրատարակութիւն «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» գրավաճառանոցի։
6. 2—2

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏՐ. ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ
ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ
Ն. Ռ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
Գոյութիւն ունի 1895 թ.
Հեղինակ առևտրական հաշւապահութեան ձեռնարկի և զանազան մասնագիտական ձեռնարկների։
Տալիս է երկու սեռի անձանց մասնագիտական առևտրական գիտութիւն 4-ԱՄՍԵԱՅ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՈՎ, ամենօրեայ պարապմունքներով։
Դասընթացքներում ավանդում են.—Առևտրական և արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերի հաշւապահութիւն, նաւթարդիւնաբերութեան և նաւթագործութեան ճիւղի հետ միասին, զանազան մեթօդներով, կատարեալ իւրացումն կրկնակի իտալական սիստեմով և առևտր. թւաբանութիւն, առևտր. նամակագրութիւն մուրհակային և առևտրական իրաւունքներ, քաղաքատնտեսութիւն, վատ ձեռագրի ուղղումն։
Ոչ պարտադիր առարկաներն են՝ 1) Օտար լեզուներ, 2) Ստենօգրաֆիա (սղագրութիւն) և 3) Ռեմինգտօնի վրա գրել։
Ուսուցիչները բարձր կրթութիւն ստացած մասնագէտներ են, որոնք գործնականապէս և տեսականապէս պատրաստված են ամեն մի առարկայի համար առանձին։
Վկայագրերը տրվում են մինիստրութեան Թոյլտւութեամբ։
Պարապմունքների սկիզբը յունվարի 15-ից 1914 Թ.: Խնդրագիրներն ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան ժամը 9—11-ը, երեկոյեան 5—7-ը։ Ծրագիրը և կանօնները տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար։ Դասընթացքներին կից հաստատված են քիչ պատրաստված անձանց համար առանձին պատրաստական և լրացուցիչ դասարաններ ռուսաց լեզուի և Թւաբանութեան համար։
Անձամբ և նամակներով դիմել՝ Тифлисъ, Учредит. Бухг. Курсовъ Н. В. Абраамяну, Николаевская, 22, Телефонъ 7—44.
(կ. հ. և.) 1153. 0—11

Առևտրի և Արդիւնաբեր. Մինիստր. իրաւասութեան ներքոյ գտնվող
ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
—(ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ)—
Ռ. Զ. ՌՕՄԱՆԵԱՆԻ
(Հիմնված 1908 թ.)
Թիֆլիս, Չէլէբօվսկայա փողոց (Ավճալսկայա), № 47, տրամվ. կայ. մօտ, III Հաշտարար Դատար. մօտիկ։
Դասընթացքներ 5-ամսեայ, ամենօրեայ պարապմունքներով։
Պարապմունքների սկիզբը յունվարի 2-ից 1914 թ.
Դասընթացքներում պատրաստվում են երկսեռ անձեր արդիւնաբերական և ֆինանսական հիմնարկութիւնների համար. աւանդվում է առևտրական մասնագիտութիւն հաշւապահական և առևտր. գիտութ. վերաբերեալ։ Հաշւապահութեան և Թղթակցութիւնների վերաբերեալ գործնական պարապմունքները տեղի ունեն դասընթացքներին կից յատուկ գրասենեակում՝ մայրաքաղաքների կուրսերի օրինակով, պարզօրոշ, ըէալ կեանքից առնված նիւթերով (առևտր. դօկումէնտներով և այլ ձևերով) և բարդ ձեռնարկութիւնների՝ ինչպէս բանկային-առևտրական, նոյնպէս և բանկային հաշւապահութեան միամեայ պարտադիր փարումով։ Պարտադիր առարկաներն են. 1) ա. Հաշւապահութիւն—պարզ, իտալական (կրկնակի), գերմ., ամերիկ., ֆրանս., անգլ., կամերալնի և ռուս. երրեակ (ամեն մի սիստէմն անցնում է գործն. աշխատանքի օրինակներով), բ. Հաշւապահութիւն—ընդհ.-սանտր., ֆաբրիկային, գործարանային, բանկային, փոխատու-խնայող. և վարկային ընկ., նաւթարդիւնաբեր., նաւթ-գործար. և այլն. ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱԶՐԻ ՍԻՍՏԵՄ։ 2) Առևտրական թւաբանութիւն։ 3) Առևտրական իրաւունք։ 4) Մուրհակային իրաւունք։ 5) Առևտր. թղթակցութիւն (տեսական և գործն.)։ 6) Թւաբան. համրիչի վրա (առևտր. և մաթեմատ. գործող. համրիչի վրա նոյնպէս հեշտ ձևով)։ 7) Գեղագրութիւն (ուղղումն և վերամշակումն ամենավատ ձեռագրի)։ Ոչ-պարտադիր առարկաներ. 8) Քաղաքատնտեսութիւն։ 9) Սղագրութիւն։ 10) Ռեմինգտօնի վրա գրել։ 11) Ռուսաց լեզու։ 12) Թւաբանութիւն։ Դասատուներ են հրաւիրված մասնագէտներ բարձրագոյն համալս. կրթութեամբ։ Ունկնդիրների և ունկնդրուհիների ընդունելութիւնները ամեն օր կուրսերի գրասենեակում, առ. ժ. 10-ից մինչև ցեր. ժամը 3-ը և երեկ. ժ. 5—8-ը։ Կանօնադրութիւնը և ծրագիրը ուղարկվում են ձրիաբար։
(օ.մ.) 1110. 0—14

Առևտրի և Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող
Տ. Մ. ՓԻՒՕՅԵԱՆԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ
Թիֆլիս, Միխայլեան պր. 24/4. Տելէֆօն № 976.
Տալիս են երկու սեռի անձերին մասնագիտական առևտրական կրթութիւն։
Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ։
Գործնական պարապմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լօնդօնի Pitman և արիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում։ Նիւթերն առնվում են ըէալ կեանքից։ Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական)։ 2) Առևտրական թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանօնադրութիւն)։ 5) Առևտրական Թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն, (ամենավատ ձեռքի ուղղումն), արագագրութիւն. բ.) ոչ-պարտադիր. 1) Օտար լեզուներ. 2) Սղագրութիւն. 3) Դակտիլօգրաֆիա (ռեմինգտօն և այլ.) և 4) Առևտր. Թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Պարապմունքները կատարվում են և զատ-զատ։ Ունկնդիրների թւի շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտարաքաղաքացիների համար։ Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը յունվարի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը։ Ծրագիրը և կանօնները ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում։ Կուրսերը ֆիրմաներին յանձնարարում են հաշւապահներ, օգնականներ և առևտր. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընթացաւարտներից և նրանց ընդունակութեամբ աչքի ընկնողներից։ (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 284 ունկնդիր, որոնցից 53 հոգի եղական սեռից)։
1151. 0—20

ՄԱՐՄԱՐԵՂԷՆԻ և ՄՕԶԱՅԻԿԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱ-ԱՆԴՐԻԱԳՈՐԾԱԿԱՆ և ՄՕՆՈՒՄԷՆՏԱԼ-ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ
Ա. ՐԻՑՑԻ
Թիֆլիս, Ելիզավէտինսկայա փող., սեփ. տ. № 158. տելէֆօն 16—38.
Ընդունվում են պատուէրներ վերոյիշեալ աշխատանքների, նոյնպէս և ՄԱՐՄԱՐԵԱՅ-ԲՐՕՆԶԵԱՅ ՖԻԳՈՒՐՆԵՐԻ, ԿԻՍԱՆԴՐԻՆԵՐԻ և ԲԱՐԵԼԻԵՖՆԵՐԻ համար, որոնց պատուէրները կատարում են առանց կանխավճարի։ Կան մեծ քանակութեամբ զանազան ձևերի մահարձաններ մարմարից, լաբրադօրից և այլ քարերից պատրաստված։
(չ.ու.կ.) 1150. 10—10

ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ ԿՈՎ. ԿԱՄԻ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ
ԴԻՒԱՆԱՏԱՆ ՏՊԱՐԱՆԸ
(ԼՕՐԻՍ-ՄԵԼԻՔՕՎՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑ, ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՏՈՒՆ)
կատարում է ամեն տեսակ տպարանական աշխատանքներ, այն է՝ տպագրում է լրագիրներ և ամսագիրներ, գրքեր, բրօշիւրներ, բլանկներ, աֆիշաներ, ծրագիրներ, հարսանեկան հրաւիրատոմսեր, այցեքարտեր և այլն։
Ընդունվում են տպագրական պատուէրներ հետևեալ լեզուներով՝ ռուսերէն, հայերէն, վրացերէն, Թուրքերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, աբխազերէն լեռնականների բարբառով։ Պատուէրները կատարվում են մաքուր, ճշտօրէն և չափաւոր գներով։ Ընդունվում են նաև շուտափոյթ կատարվելիք պատուէրներ առանձին պայմաններով։
Պատուիրողների ցանկութեան համաձայն, տպարանը պատուէրները կարող է կազմել տալ, կամ բրօշիւրներ շինել, ու այլնու յանձնել։
ԿԱՆ ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿ ԹՂԹԵՐ ՊՐԷՅՍ-ԿՈՒՐԱՆՏԻ ԳՆԵՐՈՎ։

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный